

**НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”
ФАКУЛТЕТ „СИГУРНОСТ И ОТБРАНА”
КАТЕДРА „НАЦИОНАЛНА И РЕГИОНАЛНА СИГУРНОСТ”**

Полина Пламенова Петкова

**КОНТРОЛ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ПРОБЛЕМИТЕ,
СВЪРЗАНИ С ТРАФИКА НА ХОРА, ЗАСТРАШАВАЩ
НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на образователна
и научна степен „доктор”**

**Професионално направление 9.1. „Национална сигурност”
Докторска програма „Организация и управление извън
сферата на материалното производство (национална сигурност)”**

Научен ръководител:
полк. доц. д-р Невена Атанасова-Кръстева

гр. Велико Търново
2025 г.

Дисертационният труд съдържа 222 страници и е онагледен с 51 фигури: 13 графики, 1 схема, 20 диаграми и 17 таблици. Библиографският списък включва 205 литературни източника. Във връзка с дисертационния труд са направени 5 публикации.

Дисертационният труд е одобрен и насочен за защита от Катедрен съвет на катедра „Национална и регионална сигурност“ при Факултет „Сигурност и отбрана“ в Национален военен университет „Васил Левски“.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 26.02.2025 г. от 11.00 часа в учебен кабинет № 2226, II-ри етаж, II-ри учебен корпус на факултет „Сигурност и отбрана“ в Национален военен университет „Васил Левски“, гр. Велико Търново.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в Института за научноизследователска и иновационна дейност на Национален военен университет „Васил Левски“.

Научното жури за защита на дисертационния труд е назначено със заповед на Началника на НВУ „Васил Левски“ с № РД-06-291/23.12.2024 г. в състав:

1. Проф. д. ик. н. Стоян Георгиев Денчев
2. Проф. д. ик. н. Гошо Кирилов Петков
3. Проф. д-р Максим Любенов Карев
4. Проф. д-р Марин Тодоров Петков
5. Доц. д-р Даниел Стоянов Берчев

Резервни членове:

1. Доц. д. н. Милен Мирчев Иванов
2. Доц. д-р Христо Атанасов Атанасов

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	4
РАЗДЕЛ ПЪРВИ	
СЪЩНОСТ И КЛАСИФИКАЦИЯ НА СЪВРЕМЕННИТЕ ПРОБЛЕМИ, ЗАСТАРШАВАЩИ НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	14
1. Характеристика на средата за сигурност и всеобщите предизвикателства, водещи до трафик на хора	14
1.1. Дефиниция за национална сигурност	14
1.2. Видове национална сигурност	21
1.3. Субекти на националната сигурност	31
2. Глобални рискове и заплахи, застрашаващи националната сигурност	39
2.1. Глобални рискове	39
2.2. Заплахи пред националната сигурност	48
ИЗВОДИ ОТ РАЗДЕЛ ПЪРВИ	51
РАЗДЕЛ ВТОРИ	
ТЕОРЕТИЧНА РАМКА НА ТРАФИКА НА ХОРА КАТО ЗАПЛАХА ЗА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ	52
1. Дефиниция на понятието трафик на хора	52
1.1. Обща характеристика	52
1.2. Анализ на българското законодателство относно трафика на хора	66
2. Трафикът на хора в България: изследване за периода 2017 – 2022 г.	77
2.1. Данни за трафика на хора в Р България	77
3. Контрол и превенция на проблемите, свързани с трафика на хора, застрашаващ националната сигурност	107
3.1. Намаляване риска и вредата от трафик на хора	107

ИЗВОДИ ОТ РАЗДЕЛ ВТОРИ	117
РАЗДЕЛ ТРЕТИ	
ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА	
ВЪЗНИКНАЛИТЕ ПРОБЛЕМИ, СВЪРЗАНИ С ТРАФИКА	
НА ХОРА	118
1. Компоненти на емпиричното изследване	118
1.1. Цел, задачи и хипотези	118
1.2. Организация и параметри на емпиричното изследване – обхват, обем и ограничения	119
1.3. Метод на емпиричното изследване	119
2. Разпределение на получените данни и анализ	120
2.1. Разпределение на данните по една променлива	120
2.2. Корелационен анализ и интерпретация на получените резултати	152
2.3. Анализ на данни за пострадали лица от трафик на хора за Р България в периода 2017 – 2022 г.	173
ИЗВОДИ ОТ РАЗДЕЛ ТРЕТИ	190
ОБЩИ ИЗВОДИ	191
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	192
НАУЧНИ ПРИНОСИ	194
НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ, КОИТО СА СВЪРЗАНИ С	
ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	196

УВОД

Настоящият автореферат представя основните аспекти на дисертационния труд, който разглежда съвременните предизвикателства, свързани с контрола и превенцията на трафика на хора в Р България. Трафикът на хора представлява сериозна заплаха за националната сигурност и нарушава човешките права в различни аспекти, включително лична, обществена и национална сигурност.

Основната цел на дисертацията е да се анализират съществуващите мерки и механизми за превенция и контрол върху трафика на хора и да се предложат нови подходи за подобряване на ефективността им. Специално внимание се обръща на идентифицирането на ключовите фактори, които обуславят този проблем, и на предложението за мерки, които да отговорят на съвременните нужди в областта на националната сигурност.

Изследването се фокусира върху трите основни аспекта на проблема – икономически, социални и правни, като анализира въздействието на всеки от тях върху разпространението и превенцията на трафика на хора. За постигане на целите са използвани различни методи, включително сравнителен анализ, анализ на социално-икономическите фактори, както и емпирично изследване на данни за идентифициране на съвременни модели и тенденции.

АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА

Трафикът на хора (ТХ) е сериозен глобален проблем, който се регулира от Закон за борба с трафика на хора и Наказателния кодекс на Р България. Той включва различни форми на експлоатация, като сексуална експлоатация, принудителен труд, робство и отнемане на органи. Жертвите на трафик са често подложени на насилие, манипулация и принуда, като основните уязвими групи са бедни и образовани хора, основно жени, но и мъже, деца и новородени. Въпреки усилията за правоприлагане, броят на жертвите остава висок, като повечето случаи включват изчезнали момичета, за които няма гаранция за връщане.

Трафикът на хора е динамично явление, което се адаптира към новите технологии и социални условия, включително чрез киберсексуална експлоатация и принудително просене. Това представлява сериозна заплаха за националната сигурност и социалната стабилност. Решението на този проблем изисква съвместни усилия на национално и международно ниво, както и промени в законодателството и политиките за защита на жертвите и предотвратяване на престъпленията, свързани с трафика на хора. Трафикът на хора също е свързан с миграционната криза и изисква координирани действия, които да обхванат различни форми на експлоатация и да осигурят подкрепа на жертвите и засегнатите държави.

ЦЕЛ

С оглед на нарастващата актуалност и значимост на проблема с трафика на хора в глобализиращия се свят, настоящото изследване си поставя за цел да анализира съвременните тенденции в тази област, да идентифицира основните фактори, допринасящи за възникването и развитието на този феномен, и да предложи конкретни мерки за неговото противодействие.

ХИПОТЕЗА

Повишаването на осведомеността сред младите хора относно рисковете, свързани с трафика на хора, чрез провеждане на образователни кампании и включване на темата в учебните програми, ще доведе до намаляване на броя на жертвите на трафик в дългосрочен план, като им предоставя необходимите знания и умения за самозащита. Например, в училищата може да се въведе модул за трафика на хора в часовете по гражданско образование, който да включва информация за методите на вербуване, правата на жертвите и начините за разпознаване на признаци за трафик. В университетите могат да се организират специализирани семинари за студенти по право и социални дейности, а на местно ниво да се провеждат информационни кампании в сътрудничество с местни НПО, включващи разпространение на брошури и провеждане на обществени дискусии. Такива кампании са: на Европейския съюз: „Прекратяване на

трафика на хора. Прекъсване на невидимата верига”; „Blue Heart Campaign” на Службата на ООН по наркотиците и престъпността (UNODC) и Поход за свобода, организиран от A21 Bulgaria.

ОБЕКТ

Обект на изследването се явяват различните форми на проявление на явлението „трафик на хора“.

ПРЕДМЕТ

Предмет на дисертационното изследване са обществената осведоменост, действащото законодателство и институционалните механизми, предоставени за подкрепа и защита на жертвите.

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ЗАДАЧА

За постигане на поставената цел, дисертационният труд разглежда съществуващите модели и процедури за вземане на решения при проблеми, свързани с трафика на хора. Критичният анализ на техните предимства и недостатъци служи за база за разработване на актуализирани и усъвършенствани подходи за контрол и превенция. Изследването се стреми да интегрира най-добрите практики в нов, по-ефективен модел, който да отговаря на специфичните нужди и предизвикателства на съвременния контекст.

За постигането на научната цел са поставени следните научноизследователски задачи:

- **Анализ на съвременните тенденции в трафика на хора** с цел идентифициране на основните форми на трафик на хора, които са характерни за съвременния свят и да се проследи географското разпространение на трафика на хора при – определяне на основните маршрути и дестинации.

- **Идентифициране на факторите, допринасящи за възникването и развитието на трафика на хора** с цел анализиране на социално-икономическите фактори, които правят хората уязвими на трафик; да се изследват ролята на политическите и институционалните фактори в развитието на трафика на хора и да се оценят ефектите на

глобализацията и новите технологии върху разпространението на трафика на хора.

- **Оценка на ефективността на съществуващите мерки за борба с трафика на хора** с цел анализиране националното законодателство и международните конвенции, свързани с борбата с трафика на хора; да се оцени ефективността на институционалните механизми за превенция, разследване и преследване на трафика на хора, както и практиките за идентифициране и подкрепа на жертвите на трафик.

- **Разработване на препоръки за подобряване на превенцията и борбата с трафика на хора** с цел разработване на предложения за укрепване на международното сътрудничество в борбата с трафика на хора; да се формулират препоръки за подобряване на осведомеността на обществото и на младите хора по отношение на рисковете, свързани с трафика на хора; да се предложат мерки за укрепване на защитата на жертвите на трафик.

МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

При решаването на изследователските задачи е използван системният подход. Той е реализиран в следните аспекти:

- системно-елементен – разкриващ причините за поява на проблема „трафик на хора”, характеристиките и класификацията му, елементите и динамиката на развитие;
- системно-структурен – разкриващ причинно-следствените връзки и зависимости между различните участници при проблеми, засягащи националната сигурност;
- системно-функционален – разкриващ елементите, които са в зависимост контрол и превенция при трафик на хора.

За постигане на поставената цел са приложени следните методи на научно изследване: задълбочен анализ на съществуващата литература, систематично изучаване на проблема, емпирични наблюдения, синтезиране на теоретични концепции, сравнителен анализ, експертни оценки и качествени методи за събиране и обработка на данни.

ОГРАНИЧЕНИЯ

Предвид сложността на проблема с трафика на хора, настоящото изследване се фокусира върху конкретен сегмент от явлението. С цел да се гарантира дълбочинен анализ, са въведени следните ограничения: Демографски характеристики на жертвите: разгледани са предимно случаи на трафик на жени. Форма на експлоатация: анализирана е предимно трудовата експлоатация. Географски контекст: Изследването е съсредоточено върху ситуацията в Република България, като е извършено сравнение с избрани европейски държави, отличаващи се с ефективни политики за борба с трафика на хора. Времева рамка: анализиран е периодът от 2017 до 2022 г. и е отчетена динамиката на проблема и са идентифицирани съвременните тенденции.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

СЪЩНОСТ И КЛАСИФИКАЦИЯ НА СЪВРЕМЕННИТЕ ПРОБЛЕМИ, ЗАСТАРШАВАЩИ НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

1. Характеристика на средата за сигурност и всеобщите предизвикателства, водещи до трафик на хора.

1.1. Дефиниция на националната сигурност.

Въвеждането на термина „национална сигурност“ в политическия дискурс от Теодор Рузвелт през 1904 г. поставя основите на нов подход към сигурността, свързвайки я не само с военната сила, но и с геополитическите интереси. Постепенно понятието се разширява, обхващайки икономическата стабилност, социалното благосъстояние и екологичната устойчивост. Според различни автори, като Уолтър Липман и американския военен речник, националната сигурност се разглежда като състояние, при което държавата може да защитава своите интереси без да провокира конфликти, но е готова да се защити, ако е необходимо.

През годините концепцията за сигурност претърпява развитие, като включва нови заплахи като кибер атаки, тероризъм и климатични промени. Въпреки разнообразието от дефиниции, на националната сигурност се присъединяват множество компоненти: политически, икономически, социални и военни, които могат да бъдат подложени на вътрешни или външни заплахи. Сигурността, според мнозина, е взаимосвързана с концепции като власт, ред и благоденствие, което обяснява трудността да се даде еднозначна дефиниция на понятието.

През 1995 г. България приема концепцията за национална сигурност, в която сигурността се разглежда като динамичен процес, изискващ защита срещу различни заплахи, включително военна агресия и икономически зависимости. Тази концепция се допълва от съвременни разбирания за сигурността, които акцентират на защита на основните права и свободи на гражданите, както и на териториалната цялост на държавата.

1.2. Видове национална сигурност.

Концепцията за национална сигурност е многоизмерна и обхваща различни аспекти като военна, икономическа, социална и информационна сигурност, всеки от които е свързан с различни рискове и заплахи. Сигурността може да бъде разглеждана като твърда, със материално въздействие, или мека, със силно нематериално въздействие. Външните и вътрешните фактори играят роля в оформянето на тези заплахи, като вътрешните фактори могат да усилват или ограничават външните, а взаимодействието между тях често е динамично.

Концепцията за националната сигурност на Република България беше установена през 1998 г., включвайки вътрешни и външни процеси, които влияят на сигурността. За по-добро управление, тези процеси се класифицират според различни критерии, като обективност и субективност, и се анализират чрез различни подходи. Тези фактори включват икономически, социални, политически и терористични аспекти, като тяхното взаимодействие е от основно значение за сигурността на страната.

Възможните заплахи за сигурността на България се класифицират в различни категории, като вътрешна сигурност, икономическа сигурност и военна сигурност. Вътрешната сигурност се фокусира върху защита на основните права на гражданите и осигуряване на обществен ред, докато външната сигурност се състои в защита от външни заплахи и гарантиране на суверенитета на страната. Военната и икономическата сигурност, заедно с демографската сигурност, играят централна роля в дългосрочната устойчивост на нацията, като всяка от тях е зависима от силата на държавните институции и ефективността на вътрешните и външни мерки.

Информационната сигурност е също така от съществено значение, като включва защита на информационните ресурси на държавата, противодействие на киберзаплахи и осигуряване на защита на критична инфраструктура. Тя е не само технически процес, но и социален и политически, изискващ взаимодействие между различни обществени и държавни структури. Съвременните предизвикателства в информационната сигурност, като нови технологии и глобализация, налагат постоянна адаптация на защитните мерки и стратегии.

1.3. Субекти на националната сигурност.

Националната сигурност на България е изградена върху солидна правна основа и включва институции, които осигуряват защита на суверенитета, териториалната цялост и конституционния строй на страната. Ключови институции в тази система са Консултативният съвет за национална сигурност, ДАНС, Националната разузнавателна служба, Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи. Всеки от тези органи изпълнява специфични функции, като стратегическо планиране, контраразузнаване, разузнаване, военна и вътрешна сигурност, които са координирани за постигане на ефективна защита на страната.

Консултативният съвет играе стратегическа роля в създаването на политики и препоръки за реагиране на заплахи за националната сигурност, докато ДАНС и НРС се фокусират върху вътрешни и международни заплахи като тероризъм, екстремизъм и организирана престъпност.

Министерството на отбраната и МВР отговарят за военната и вътрешната сигурност, с акцент върху поддържането на въоръжените сили в готовност и осигуряването на обществен ред. Въпреки успехите в работата на тези институции, те се сблъскват с нови предизвикателства, свързани с киберзаплахи, новите технологии и нарастващите изисквания за прозрачност и отчетност.

Важен аспект е гражданският надзор върху тези институции, който осигурява съответствието на техните действия с демократичните принципи и правата на гражданите, гарантирайки, че държавните органи действат в рамките на закона и в интерес на обществото

2. Глобални рискове и заплахи, застрашаващи националната сигурност.

2.1. Глобални рискове.

Природата на съвременните предизвикателства за сигурността: Сигурността е съвкупност от вътрешни и външни условия, които трябва да се адаптират за държавната функционалност и защита на националните интереси. Историческите промени съпътстват нови рискове и предизвикателства, като киберсигурност, регионални конфликти и глобална организирана престъпност. Глобализацията и новите технологии усилват тези предизвикателства, създавайки нови участници и проблеми, като тероризъм и киберзаплахи.

Концепцията за сигурност: Тя е преминала през еволюция, като се разглежда не само като отсъствие на заплахи, но и като способността на системите да се адаптират и абсорбират шокове. Системите за сигурност са основополагащи за човешкия потенциал и културното наследство, като създават условия за развитие.

Глобализация и свързани рискове: Глобализацията води до различни глобални рискове, включително екологични трансформации, икономическа престъпност и неравномерно развитие. Това води до сложни, трудно предсказуеми заплахи за сигурността, които не могат да бъдат сведени само до национални проблеми, но изискват регионални и

глобални решения, включително миротворчески мисии и нови военни инструменти.

2.2. Заплахи пред националната сигурност.

Заплахи и икономическа сигурност: Заплахите за икономическата сигурност са динамични и зависят от икономическия, социален и политически контекст. Различните типове заплахи могат да изискват приоритетно внимание в зависимост от етапа на развитие на икономиката и външните фактори.

Икономическа сигурност като стимул за иновации: Наличието на заплахи за икономическата сигурност може да стимулира иновации и социално-икономически прогрес, тъй като обществото търси нови решения и мобилизира ресурси за преодоляването им.

Модел на икономическа стабилност: Според Маринов, икономическата сигурност е състояние, при което отсъстват заплахи и се запазва динамична стабилност. Оптимизирането на ресурсите и поддържането на заплахите под прагови стойности е ключово за поддържането на икономическа стабилност.

ИЗВОДИ ОТ РАЗДЕЛ ПЪРВИ

1. Сигурността може да бъде дефинирана като състояние на устойчивост спрямо вътрешни и външни заплахи. Кризите и конфликтите представляват основни дестабилизиращи фактори, които могат да компрометират сигурността на системи, процеси и общности. За да се осигури сигурност, е необходимо да се идентифицират и управляват рисковете, свързани с тези заплахи.

2. Обстановката, в областта на сигурността, се характеризира с комплексна взаимовръзка между регионални конфликти, етнорелигиозни напрежения, тероризъм и организирана престъпност. Глобализацията засилва тези тенденции, създавайки нови предизвикателства за националната сигурност.

3. Спектърът от заплахи за сигурността е разнообразен и подлежи на различна класификация. В зависимост от мащаба и характера си, те могат да бъдат групирани в различни категории. Особено значим фактор при анализа на сигурността е състоянието на глобалната и регионалната икономика, което оказва съществено влияние върху появата и еволюцията на различни видове заплахи.

РАЗДЕЛ ВТОРИ

ТЕОРЕТИЧНА РАМКА НА ТРАФИКА НА ХОРА КАТО ЗАПЛАХА ЗА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ

1. Дефиниция на понятието трафик на хора.

1.1. Обща характеристика.

Социални трансформации и новите рискове за сигурността: В съвременния свят, глобализацията и международните процеси предизвикват значителни промени в икономиката, политиката и културата, като тези изменения водят до нови предизвикателства за националната сигурност. Съществуват нови и нарастващи заплахи, свързани със социални, демографски и екологични проблеми, които засягат не само националните интереси, но и глобалната стабилност. Екологични катастрофи, религиозни конфликти и тероризъм са част от по-широкия контекст на съвременните рискове.

Трафикът на хора като глобално явление: Трафикът на хора не трябва да се разглежда само в контекста на местни или международни актьори, а като глобално явление, което застрашава основните човешки права. Нарастващият трафик към Европейския съюз е сериозна заплаха, която изисква международно сътрудничество и ефективни превантивни мерки. Авторът подчертава, че в момента неефективните политики, както и слабо регулираните канали за миграция, водят до увеличаване на риска за сигурността.

Новото разбиране за сигурност: Трафикът на хора е не само престъпление, а симптом на глобални неравенства и социални дисфункции. За да се справим с този проблем, трябва да преосмислим концепцията за сигурността. Трафикът на хора показва как глобализацията, социалните неравенства и липсата на ефективни политики могат да доведат до нарастваща експлоатация на уязвимите групи в обществото.



Схема 1. Връзката на трите елемента в „Трафик на хора“: действие, начин, цел (според автора)

Трафикът на хора е сложно престъпление, изградено от три основни взаимосвързани елемента, които формират ядрото на дефиницията му (както е илюстрирано в схема 1, разработена от автора): действие (например вербуване чрез лъжливи обещания или отвличане), начин на извършване (включващ физическо и психическо насилие, заплахи, измама и манипулация) и крайна цел – експлоатация за икономическа изгода. Тази експлоатация се проявява в различни форми, като сексуално робство, принудителен труд и отнемане на органи, и има сериозни социални и икономически последици, нарушава човешките права и застрашава националната сигурност.

Разликата между трафик на хора и контрабанда: Трафикът на хора е по-сериозно престъпление, което се различава от контрабандата не само по начин на извършване, но и по основната цел – експлоатация. Контрабандата е нарушение на миграционните закони, докато трафикът на хора представлява престъпление срещу човешката личност. Тези два процеса са свързани, но имат различни правни и социални последици, като борбата срещу тях изисква различни подходи.

Икономическата и социалната тежест от трафика на хора: Трафикът на хора е изключително печеливш бизнес, който се конкурира със търговията с оръжие и наркотици. Тази незаконна индустрия има сериозни икономически последици, които включват пране на пари и създаване на условия за организирана престъпност. Изследванията показват, че ежегодно в ЕС стотици хиляди хора са жертви на трафик, което поставя под въпрос ефективността на съществуващите мерки за превенция и защита.

1.2. Анализ на българското законодателство относно трафика на хора.

Основата на българското законодателство относно трафика на хора е Наказателният кодекс на Република България, който в своята актуализирана версия съдържа разпоредби, конкретно насочени към престъпленията, свързани с трафика на хора. Член 159 на Наказателния кодекс дефинира трафика на хора като престъпление, включващо набор от

действия, като набиране, транспортиране, прехвърляне или приемане на хора чрез заплаха, насилие или измама с цел експлоатация. Това може да включва както сексуална, така и трудова експлоатация, принудителен труд или използване на жертвите за престъпни дейности.

Допълнително, през 2003 година България ратифицира Протокола на ООН за превенция, наказание и премахване на трафика на хора, който е част от по-широката Конвенция срещу транснационалната организирана престъпност. Това ратифициране е основа за приемането на законодателство, което да отговори на международните стандарти за борба с трафика на хора. България също така е страна по Европейската конвенция за защита на правата на човека, което означава, че всяко действие срещу трафика на хора трябва да съответства на европейските норми и изисквания.

В допълнение към наказателните разпоредби, България е създавала редица институции и механизми за защита на жертвите на трафик. Един от основните органи е Комисията за защита на личните данни, която активно работи в контекста на предотвратяване на злоупотреби с лични данни на жертвите на трафик. Също така, на национално ниво функционират надзорни и правоприлагащи органи, които се фокусират върху разследването и преследването на трафикантите. Това включва Националната служба за борба с организираната престъпност, която е специализирана в разкриването и неутрализирането на престъпни мрежи, занимаващи се с трафик на хора.

Наред с това, България има в състава си и програмите за социална реинтеграция на жертвите на трафик, които включват специализирани убежища и помощни услуги, предоставяни от неправителствени организации (НПО). НПО-ата играят ключова роля в сътрудничеството с властите и предоставянето на нужната психологическа и правна помощ на жертвите.

България признава важноста на специализираната защита на жертвите на трафик, която включва правото им на възстановяване,

социална интеграция и правни средства за защита. За да се гарантира ефективността на правото за защита на жертвите, в българското законодателство са предвидени няколко ключови принципа:

- Неказване на жертвите. Законът задължава служителите да не предоставят информация относно идентичността на жертвите, за да ги предпазят от отмъщение или повторно подлагане на насилие.

- Специализирани услуги. Осигурява се на жертвите на трафик безплатна правна помощ, медицински услуги, психологическа подкрепа и социални услуги, които помагат за тяхното възстановяване.

- Програми за безопасност. Въведени са програми, които осигуряват безопасността на жертвите, включително защита от извършителите и пълна конфиденциалност на данните за жертвите.

Въпреки съществуващото законодателство и институционални усилия, България все още среща редица предизвикателства в борбата с трафика на хора. Някои от тях включват:

- Недостатъчно обучение на правоохранителните органи в областта на специфичните нужди на жертвите на трафик.

- Ниско ниво на осведоменост в обществото относно проблема, което затруднява идентифицирането на жертвите на трафик.

- Организиран престъпни мрежи, които работят на международно ниво и често пресичат границите на страните, което прави разследванията и преследването по-сложни.

С цел справяне с тези предизвикателства България активно работи върху усъвършенстване на законодателството и обмена на информация и опит с други държави и международни организации. Тези усилия са насочени към не само към защита на жертвите, но и към наказание на извършителите и прекратяване на тези престъпления.

2. Трафикът на хора в България: изследване за периода 2017–2022 г.

2.1. Данни за трафика на хора в Р България.

През 2022 г. България продължава да бъде сред водещите източници на жертви на трафик на хора в Европа, особено за целите на сексуална експлоатация. Данните от Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) показват, че жените и момичетата са основните жертви, като трафикантите използват социално-икономическите неравенства, за да примамват жертвите с обещания за по-добър живот в западноевропейски страни. В допълнение към сексуалната експлоатация, се наблюдава и увеличаване на случаите на трудова експлоатация, като проблемът засега и мъжете, особено в сезонни и временни работни сектори.

През последните години, трафикантите все по-често използват различни методи за вербуване, включително емоционална манипулация, известна като „lover boy”, за привличане на жертви, основно за сексуална експлоатация. Въпреки усилията на властите, данните показват значителен брой скрити случаи на експлоатация, което подчертава необходимостта от подобрени механизми за идентификация на жертвите и ефективни интервенции. Националната стратегия за борба с трафика на хора, приета през 2017 г., предлага интегриран подход, който включва превенция, специализирана помощ за жертвите, както и усилия за разследване и наказателно преследване.

Сред новите предизвикателства, свързани с трафика на хора, се открояват нарастващата употреба на цифрови платформи и социални медии за вербуване и контрол на жертвите, както и нови форми на експлоатация, като принудително кръводаряване и трафик на наркотици. За да се справи с тези тенденции, България трябва да осигури дългосрочни усилия за социално включване, образование и международно сътрудничество, което ще помогне за предотвратяване на трафика и защита на жертвите в дългосрочен план.

Таблица 1 представя данни за Пострадали лица от престъпленията, за които се води разследване за трафик на хора

Пострадали лица	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Общ брой пострадали лица	104	97	77	53	76
Общ брой пострадали лица по сигналите за трафик	131	155	97	60	132
Жени, от тях	97	53	50	39	86
непълнолетни (14-18 години)	21	11	3	3	11
малолетни (под 14 години)	0	0	6	1	9
Мъже, от тях	39	60	44	21	46
непълнолетни (14-18 години)	8	6	3	0	10
малолетни (под 14 години)	0	0	4	0	6
с цел сексуална експлоатация	52	31	31	27	47
Жени, от тях	40	28	31	26	45
непълнолетни	10	3	2	3	4
малолетни	0	0	2	0	0
Мъже, от тях	2	0	0	1	2
непълнолетни	0	0	0	0	1
малолетни	0	0	0	0	0
с цел трудова експлоатация	19	9	45	26	61
Жени	17	3	11	8	23
Мъже	9	6	34	18	38
с цел просия	24	67	10	7	5
Жени	2	9	2	5	4
Мъже	22	52	8	2	1
цел – спрямо бременни жени с цел продажба на дете	1	2	1	0	1

Таблица 1. Пострадали лица от престъпленията, за които се води разследване за трафик на хора

(по данни на мониторингов доклад за периода 2017 – 2022 г. и Решение № 5/11.06.21 Предоставяне достъп до обществена информация)

Анализът на данните от 2017 до 2021 г. показва ясно определени тенденции в трафика на хора в България, като най-осезаемата е преобладаващото участие на жени сред жертвите на сексуална експлоатация. Според анализите на НКБТХ, през 2017 г. 97 жени и 39 мъже са станали жертви на трафик, като преобладаващата част от жените са били подложени на сексуална експлоатация. Възрастовото разпределение също потвърждава високата уязвимост на непълнолетните, като 21 жени и 8 мъже на възраст между 14 и 18 години са били жертви. Това показва сериозната нужда от по-силна защита на младите хора и отразява тенденциите на глобално ниво.

Специално внимание заслужава и диверсификацията на експлоатационните практики, като през годините се отчита увеличаване на случаите на принудителна трудова експлоатация и принудителна просия, особено сред мъжете. Това е в контекста на нарастващото разнообразие в трафика на хора, където освен традиционните форми на сексуална експлоатация се включват нови практики като трафик на наркотици и различни форми на социални измами в страните на крайната дестинация. Особено тревожен е ръстът на случаите, свързани с трафик за целите на принудително кръводаряване и продажба на телесни органи, което показва, че престъпниците все по-често комбинират различни форми на експлоатация, които се преплитат и усилват взаимно.

Таблицата, представена в анализа на НКБТХ, илюстрира разпределението на жертвите по пол и възраст. Данните от 2017 г. показват, че сред пострадалите лица жените съставляват преобладаващото мнозинство, което е около 75% от всички жертви, а при мъжете сексуалната експлоатация засяга само 2 лица. Резултатите ясно показват, че сексуалната експлоатация е основната форма на насилие, което засяга жени и момичета, докато мъжете са по-често жертви на трудова експлоатация и принудителна просия. Въпреки това, нарастващият брой на мъжете, които подават сигнали за трудова експлоатация, показва, че този

проблем излиза извън традиционните полови роли и изисква адекватна реакция и подкрепа за всички жертви, независимо от пола им.

Една от основните констатации е, че макар статистиката да показва намаляване на броя на жертвите през 2019 г. в сравнение с предходните години, увеличаването на сигналите показва, че обществената осведоменост и механизмите за идентифициране на жертвите са се подобрили. Въпреки това, основният проблем остава подценяването на мащаба на трафика на хора в България, като много от случаите остават скрити поради липса на информация или недостиг на ресурси за адекватна помощ на жертвите.

Година	Текстове от НК	Пострадали лица								
		Общо			Мъже			Жени		
		Общо пострадали лица	от тях:		общо мъже	от тях:		общо жени	от тях:	
			непълнолетни (14 ÷ 18 год.)	малолетни		непълнолетни (14 ÷ 18 год.)	малолетни		непълнолетни (14 ÷ 18 год.)	малолетни
2017 г.	ОБЩО	508	36	5	63	0	4	445	36	1
	Общо чл. 159а – 159г НК	505	36	3	62	0	3	443	36	0
	цел - развратни действия	323	32	0	7	0	0	316	32	0
	цел - принудителен труд	67	3	2	51	0	2	16	3	0
	цел - отнемане на телесни органи	1	0	0	1				0	0
	цел - държане в принудително подчинение	17	0	1	3	0	1	14	0	0
	цел - спрямо бременна жена за продажба на детето	97	1	0	0	0	0	97	1	0
	чл. 182б НК	3	0	2	1	0	1	2	0	1
2018 г.	ОБЩО	443	54	3	54	3	1	389	51	2
	Общо чл. 159а – 159г НК	442	54	2	54	3	1	388	51	1
	цел - развратни действия	309	48	1	2	0	0	307	48	1
	цел - принудителен труд	59	5	0	47	3	0	12	2	0
	цел - отнемане на телесни органи	2	0	0	2	0	0	0	0	0
	цел - държане в принудително подчинение	8	0	1	3	0	1	5	0	0
	цел - спрямо бременна жена за продажба на детето	64	1	0	0	0	0	64	1	0
	чл. 182б НК	1	0	1	0	0	0	1	0	1

2019 г.	ОБЩО	404	33	0	51	2	0	353	31	0
	Общо чл. 159а – 159г НК	404	33	0	51	2	0	353	31	0
	цел - развратни действия	280	26	0	9	0	0	271	26	0
	цел - принудителен труд	44	3	0	34	2	0	10	1	0
	цел - отнемане на телесни органи	8	0	0	4	0	0	4	0	0
	цел - държане в принудително подчинение	14	4	0	4	0	0	12	4	0
	цел - спрямо бременна жена за продажба на детето	56						56		
	чл. 182б НК	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020	ОБЩО	458	26	5	61	3	0	397	23	5
	Общо чл. 159а – 159г НК	457	26	4	61	3	0	396	23	4
	цел - развратни действия	336	20	4	3	0	0	333	20	4
	цел - принудителен труд	69	5	0	54	3	0	15	2	0
	цел - отнемане на телесни органи	5	0	0	2	0	0	3	0	0
	цел - държане в принудително подчинение	8	1	0	2	0	0	6	1	0
	цел - спрямо бременна жена за продажба на детето	39	0	0	0	0	0	39	0	0
	чл. 182б НК	1	0	1	0	0	0	1	0	1
2021 г.	ОБЩО	468	20	4	101	1	2	367	19	2
	Общо чл. 159а – 159г НК	466	20	2	100	1	1	366	19	1
	цел - развратни действия	282	17	1	4	0	0	278	17	1
	цел - принудителен труд	107	2	1	90	1	1	17	1	0
	цел - отнемане на телесни органи	8	0	0	4	0	0	4	0	0
	цел - държане в принудително подчинение	27	1	0	2	0	0	25	1	0
	цел - спрямо бременна жена за продажба на детето	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		2	0	2	1	0	1	1	0	1

Таблица 2. Пострадали лица по наблюдаваните досъдебни производства за трафик на хора

(по данни на мониторингов доклад за периода 2017-2022 г. и Решение № 5/11.06.21 Предоставяне достъп до обществена информация)

Анализът на данните за трафика на хора през периода 2017 – 2021 г. представен в Таблица 2, разкрива важни тенденции и промени, които помагат за разбирането на характера на този престъпен феномен и

подчертават ключови аспекти, свързани с предотвратяването и подкрепата на жертвите. Един от основните изводи от анализа е, че сексуалната експлоатация остава водещата форма на трафик през целия период. Тя засяга най-вече жени, което потвърждава устойчивия модел на половото неравенство в този контекст. Особено тревожно е присъствието на непълнолетни и малолетни жертви сред жените, които са изложени на сериозни рискове от експлоатация.

Друг важен аспект е растящото значение на трудовата експлоатация. През 2021 г. засяга 107 лица, от които значителен дял са мъже. Това подчертава необходимостта от по-добро разбиране на различията между жертвите на трудова и сексуална експлоатация, както и на специализираните услуги, които могат да отговорят на специфичните нужди на различни групи. Трудовата експлоатация е също така свързана с нарастващия брой на мъже, особено в контекста на миграцията и икономическите трудности, които увеличават уязвимостта на определени социални групи.

Специализирани мерки за подкрепа на жертвите на трафик, както и осигуряване на тяхната реинтеграция в обществото, също се оказват важни. През 2020 – 2021 г. 241 потенциални жертви на трафик са били идентифицирани, като 138 от тях са получили специализирани услуги за възстановяване и реинтеграция. Това показва сериозна ангажираност на институциите за подкрепа на пострадалите, но също така подчертава необходимостта от продължаващо укрепване на тези усилия, за да се осигури успешната реабилитация на жертвите.

Наблюдава се и значителен дисбаланс във възрастовата структура и половото разпределение на жертвите. Въпреки че мъжете са по-малка част от общия брой жертви, техният дял в трудовата експлоатация е значителен и в последните години има тенденция към увеличаване на броя на мъжете-жертви. Това подчертава необходимостта от специфични политики и интервенции, които да адресират различията в експлоатацията на различни групи.

В заключение, данните за периода 2017 – 2021 г. показват как различните форми на трафик на хора, като сексуална и трудова експлоатация, както и по-редките форми, като трафик на бременни жени и отнемане на телесни органи, продължават да бъдат актуални проблеми. Въпреки някои позитивни тенденции като намаляване на броя на жертвите през определени години, анализът показва, че все още има нужда от значителни усилия в превенцията, подкрепата и реабилитацията на жертвите, за да се намали мащабът на трафика и да се осигури адекватна защита на засегнатите лица.

Основната причина за устойчивата тенденция на България като страна на произход на жертви на трафик на хора е наличието на уязвими социални групи. Българите, подложени на трафик, често страдат от бедност, ниско образование, социална изолация и липса на подкрепа. Допълнителни фактори като травматични преживявания и здравословни проблеми също увеличават уязвимостта им. Наблюдава се тенденция жертвите да идват от региони с висока социална изолация и икономическа несигурност, като Северозападна България, и често извършителите са социално свързани с жертвите. Трафикът също така показва динамични маршрути, включително нови дестинации, като Германия и други европейски страни, като трафикантите адаптират своите стратегии в отговор на промените в регулациите и контрола.

Социално-икономическите условия и географският контекст в България правят определени региони уязвими към трафик с цел сексуална експлоатация и просия. Извършителите използват разнообразни методи за вербуване, включително онлайн платформи и социални мрежи, и често манипулират жертвите с обещания за по-добър живот. Географски, големите градове и туристическите дестинации се явяват основни точки за експлоатация. Въпреки някои усилия за превенция и защита, проблемът с трафика остава сериозен, със сложни и многопластови фактори, които обуславят неговото съществуване

3. Контрол и превенция на проблемите, свързани с трафика на хора, застрашаващ националната сигурност.

3.1. Намаляване риска и вредата от трафик на хора.

Трафикът на хора е сериозен глобален проблем, който изисква многостранен и координиран отговор на различни нива. За ефективната му превенция е необходимо да се справяме със системните причини като социално-икономическата неравнопоставеност, бедността и дискриминацията. Мерките трябва да включват както превенция сред уязвимите групи, така и ресоциализация на жертвите. Това включва не само защита на жертвите, но и мерки за преследване на извършителите и международно сътрудничество.

Ключови действия за справяне с трафика на хора включват създаването на законодателна и институционална рамка, както и програми за реинтеграция, които да включват психологическа, медицинска и социална подкрепа за жертвите. Съществува нужда от инвестиции в образование, повишаване на осведомеността и насърчаване на законната миграция.

Също така, превенцията на трафика на деца е от съществено значение, включително идентифициране на рискови групи и предоставяне на подходяща защита. Международното сътрудничество е изключително важно за справяне с транснационалния характер на проблема.

Необходимо е също така създаване на специализирани екипи за разследвания, които да са обучени в разпознаването на различни форми на експлоатация и да защитават правата на жертвите. За успешната реинтеграция на жертвите е важно да се осигурят програми, които да отговорят на специфичните им нужди.

Медиите и неправителствените организации играят важна роля в повишаването на обществената осведоменост и създаването на синергия за по-активни действия срещу трафика на хора..

ИЗВОДИ ОТ РАЗДЕЛ ВТОРИ

1. Трафикът на хора е комплексно престъпление, което се проявява в различни форми и има дълбоки социални, икономически и политически корени. Анализът на българското законодателство показва, че въпреки предприетите мерки, все още съществуват пропуски в борбата с това явление.

2. Анализът на данните за трафика на хора в Р България през последните години показва, че съществуват нови и еволюиращи тенденции в това престъпление. За да се противодейства ефективно на тези тенденции, е необходимо непрекъснато да се адаптират политиките и да се разработват нови инструменти за превенция и борба.

3. Международното сътрудничество е от съществено значение за борбата с трафика на хора, тъй като това е трансгранично престъпление. Въпреки това, националните политики имат решаваща роля за предотвратяване на трафика и защита на жертвите. Една интегрирана рамка, която съчетава международните усилия с националните инициативи, е ключова за постигане на трайни резултати.

4. Бедността, неравенството и липсата на възможности са дълбоки социално-икономически причини за трафика на хора. За да се постигне трайна промяна, е необходимо да се адресират тези основни проблеми чрез устойчиво развитие, създаване на работни места и насърчаване на социалната справедливост.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ

ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА ВЪЗНИКНАЛИТЕ ПРОБЛЕМИ, СВЪРЗАНИ С ТРАФИКА НА ХОРА

1. Компоненти на емпиричното изследване.

1.1. Цел, задачи и хипотези.

На база на направения анализ в предходните два раздела, относно трафика на хора като заплаха за националната сигурност, в емпиричното

изследване е поставена целта да се изследва нивото на осведоменост на студенти и преподаватели по разглежданите аспекти от темата на дисертационния труд. Целта включва идентифицирането на пропуски в знанията и като цяло – информираността, които могат да се разглеждат като потенциални рискове за ефективната превенция на този проблем. Могат да се поставят и специфични цели:

- да се определи степента, до която студентите и преподавателите разпознават различните форми на трафик на хора;
- да се изследва доколко студентите и преподавателите са запознати със законите и политиките, свързани с борбата с трафика на хора;
- да се анализира отношението на студентите и преподавателите към проблема и готовността им да се включат в дейности за противодействие и/или превенция.

Изпълнението на следните изследователски задачи ще допринесе за постигането на основната и специфичните цели на изследването:

- разработване на анкета (Приложение 1), която да събере количествени и качествени данни за нивото на информираност и разбирането на проблема с трафика на хора сред студенти и преподаватели. Анкетата е съобразена с анализиранияте теоретични аспекти и идентифицираните ключови фактори в предходните раздели;
- анализ на събраните данни, включващ идентифицирането на статистически значими различия в нивото на осведоменост между различните целеви групи (студенти и преподаватели), както и между отделни демографски и професионални характеристики;
- сравнение на резултатите от изследването с данни от наличната литература, с цел да се разкрият ключови тенденции, пропуски в знанията и потенциални рискове, произтичащи от недостатъчна информираност, които да бъдат свързани с теоретичната рамка на изследването.

Настоящото изследване налага формулиране на следните **хипотези**:

- Хипотеза 1: Студентите и преподавателите имат ограничени познания за проблема с трафика на хора и различните му форми.

- Хипотеза 2: Налице е различно нивото на осведоменост между студенти и преподаватели в зависимост от техния пол, възраст, образование и местоживеенето.

- Хипотеза 3: Повечето студенти и преподаватели са склонни да се включат в дейности за повишаване на осведомеността за трафика на хора.

1.2. Организация и параметри на емпиричното изследване – обхват, обем и ограничения.

Обхват и обем: В настоящото изследване участват студенти и преподаватели от различни специалности и курсове в български университети. Критерият за включване в извадката е доброволното съгласие на участниците да се включат в проучването. На всички участници е гарантирана пълна анонимност. Данните са събрани чрез онлайн анкета, разпространена в периода май – септември 2022 г.

Ограничения: Изследването е ограничено до студенти и преподаватели от висши учебни заведения в Р България.

1.3. Метод на емпиричното изследване .

Метод: Онлайн анкета, разпространена чрез QR код, e-mail и университетски платформи, видна на следния линк:

<https://eu-submit.jotform.com/241493497802363>.

За да се оцени нивото на осведоменост на студентите и преподавателите относно трафика на хора в Р България, бе проведено количествено проучване с помощта на онлайн анкета. Анкетата, състояща се от 19 въпроса, беше разпространена сред 538 студенти и преподаватели от пет български университета. Въпросите обхващат дефиницията на трафика на хора, видовете трафик, рисковите фактори и потенциалните жертви. Получените данни бяха анализирани с помощта на Jotform. Проведен е честотен анализ, за да се определи разпределението на отговорите на отделните въпроси, както и корелационен анализ, за да се идентифицират връзки между различните променливи.

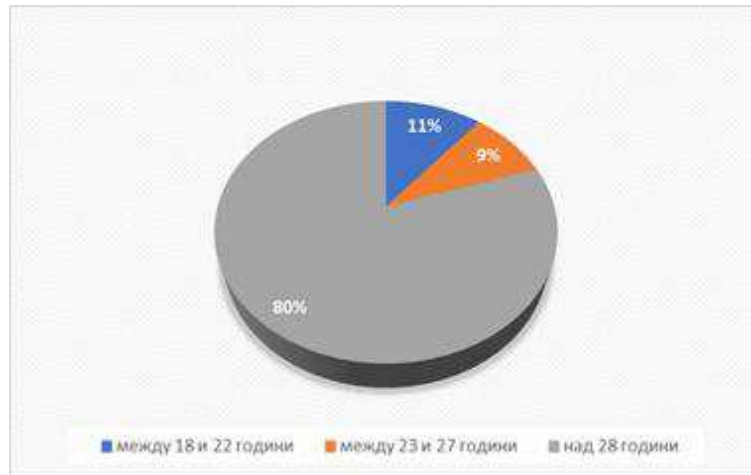
2. Разпределение на получените данни и анализ

2.1. Разпределение на данните по една променлива.

В съответствие с методологията на изследването, следващите графики представят количествени данни, получени чрез анализ на отговорите на анкетни въпроси, свързани с трафика на хора.

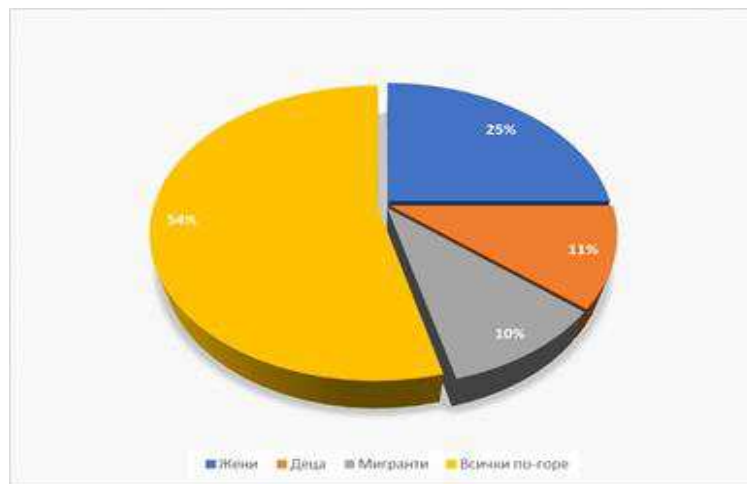
В дисертационния труд са анализирани резултатите от анкетно проучване, включващо 19 въпроса, като отговорите на всеки въпрос са визуализирани чрез диаграми и съпътстващ аналитичен текст. Този подход позволява ясна и структурирана интерпретация на данните, подчертавайки ключовите тенденции и зависимости. За целите на автореферата са представени три диаграми с подробен анализ на отговорите към тях, като същевременно останалите въпроси от проучването са разгледани аналогично в дисертацията. Подходът включва съпоставка на данните, изводи за идентифицираните модели и предложения за практически решения, основаващи се на резултатите от анкетата.

Диаграма 1. Процентно разпределение на респондентите по възрастови групи – №1: Въпросът цели да определи възрастовия профил на респондентите и връзката му с информираността относно проблема с трафика на хора. Участниците са разпределени в три основни групи: 18-22 години (11%), 23-27 години (9%) и над 28 години (90%). Групата над 28 години е най-голяма, вероятно поради по-голямата заинтересованост на по-зрелите респонденти по социални въпроси. Резултатите подчертават важността на целеви кампании за младите хора, за да се повиши тяхната осведоменост по темата.



Диаграма 1. Процентно разпределение на респондентите по възрастови групи

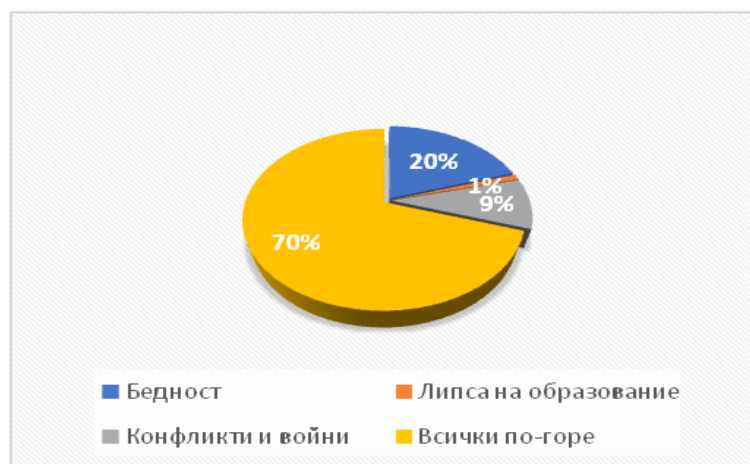
Диаграма 2 отразява най-уязвимите групи хора, които могат да бъдат въввлечени в трафик на хора. 54% от анкетираните считат всички посочени групи (жени, деца, мигранти) за уязвими. Това показва, че респондентите разбират сложността на проблема, но все още има нужда от по-задълбочено информиране.



Диаграма 2. Кои групи според респондентите са най-застрашени от трафик на хора?

Диаграма 3 визуализира отговорите на въпроса за причините за въвличане в трафика на хора. Според 70% от респондентите бедността, липсата на образование и конфликтите са основни фактори за този проблем, докато 20% посочват само бедността като ключова причина. Тези

резултати подчертават сложността на причините и необходимостта от многостранни инициативи за справяне с този значим въпрос.



Диаграма 3. Какви са според респондентите причините за трафика на хора?

2.2. Корелационен анализ и интерпретация на получените резултати

Корелационният анализ е приложен за изследване на връзките между различните отговори от анкетата с цел идентифициране на статистически значими зависимости. Анализът позволи да се установи наличието на положителни зависимости (при които увеличаването на една променлива е свързано с увеличаване на друга), отрицателни зависимости (при които увеличаването на една променлива е свързано с намаляване на друга), или липса на статистически значима връзка между изследваните променливи.

Анализ на възраст и информираност за трафика на хора – основен фокус на анализа беше връзката между възрастта на респондентите и тяхната информираност за трафика на хора. Възрастта беше категоризирана в три групи: 18-22 години, 23-27 години и над 28 години. Информираността за трафика на хора беше оценявана с въпроси като „Чували ли сте за трафика на хора?“, с отговори като „Да, много добре“, „Да, малко“ и „Не“.

Резултатите от „хи-квадрат теста“ показаха значима зависимост между възрастта и информираността (p -стойност < 0.05). Най-високо ниво

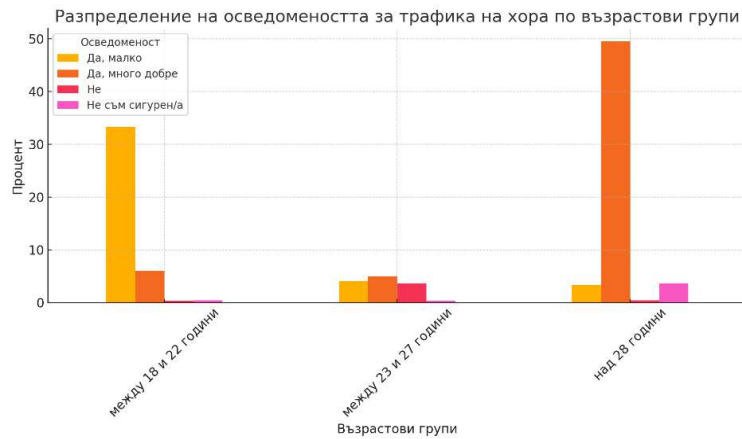
на информираност беше отчетено при най-възрастните респонденти. Това предполага, че по-възрастните респонденти са по-запознати с проблема, докато младите хора (18-22 години) демонстрират по-ниска осведоменост. Тези резултати подчертават нуждата от специално насочени информационни кампании към младите, за да се повиши тяхното разбиране за проблема и рисковете, свързани с него.

Избрани са тези две променливи, защото корелацията между тях може да даде информация за това как информираността за трафика на хора зависи от възрастта на хората и кои възрастови групи са най-информирани относно трафика на хора. Това е от значение, за да се установи дали специфични възрастови групи се нуждаят от повече информираност и създаване на целеви кампании за повишаване на информираността сред по-слабо информираните възрастови групи.

На таблица 3 и графика 1 са представени получените данни от анализиранияте променливи.

Възраст	Осведоменост	Процент
между 18 и 22 години	Да, много добре	6,05
между 23 и 27 години	Да, малко	4,07
над 28 години	Не	0,44
между 18 и 22 години	Не съм сигурен/а	0,44
между 23 и 27 години	Да, много добре	4,95
над 28 години	Да, малко	3,33
между 18 и 22 години	Не	0,36
между 23 и 27 години	Не съм сигурен/а	0,36
над 28 години	Да, много добре	49,5
между 18 и 22 години	Да, малко	33,3
между 23 и 27 години	Не	3,6
над 28 години	Не съм сигурен/а	3,6

Таблица 3. Данни от корелационен анализ – разпределение по възраст и осведоменост на изследваните лица



Графика 1. Данни от корелационен анализ – разпределение по възраст и осведоменост

Корелационният анализ показва дали възрастта на участниците е свързана с тяхната информираност за трафика на хора. Ако тестът покаже, че има значима връзка (p -стойност < 0.05), това означава, че възрастта играе роля в нивото на информираност. При използваните данни от анкетата е видно, че по-възрастните участници са по-добре информирани от по-младите възрастови групи. Анализът показва и, че по-младите възрастови групи имат нужда от повече информация и образователни кампании за повишаване на осведомеността си по разглеждания проблем.

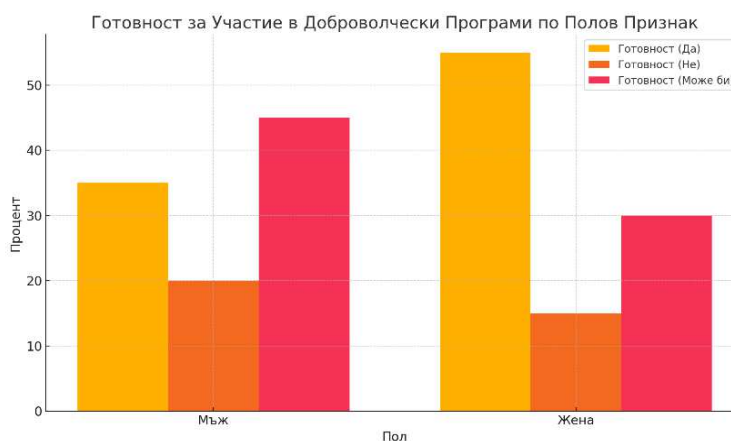
Корелационен анализ е използван и при съпоставяне на променливите „готовност за участие в доброволчески програми” и „полов признак“.

Анализът на готовността за участие в доброволчески програми по полов признак показва интересни различия между мъжете и жените. Според данните, представени в таблица 4 и графика 2, жените са по-склонни да участват активно в доброволчески дейности, като 55% от тях изразяват готовност да се включат, в сравнение с 35% от мъжете. Същевременно, мъжете показват по-висок процент на несигурност с 45%, което предполага, че голяма част от тях все още не са взели решение за участие. Само 15% от жените не са склонни да участват, докато този процент при мъжете е 20%. Тези резултати предполагат, че жените са по-

ангажирани и мотивирани да се включат в доброволчески програми, докато мъжете са по-склонни към колебание и/или проявяват незаинтересованост.

Пол	Процент готовност за участие (Да)	Процент готовност за участие (Не)	Процент готовност за участие (Може би)
Мъж	35	20	45
Жена	55	15	30

Таблица 4. Данни от корелационен анализ – разпределение на готовност за участие в доброволчески програми по полов признак



Графика 2. Данни от корелационен анализ – разпределение по възраст и осведоменост на изследваните лица

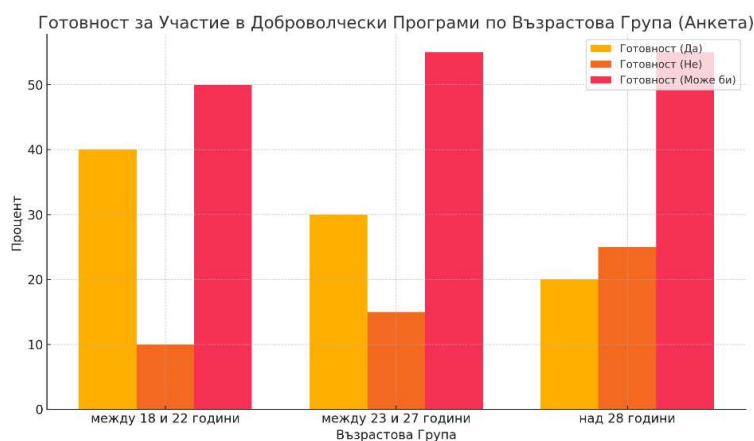
Генерираните данни могат да послужат като основа за създаване на таргетирани информационни кампании, които да мотивират по-голяма готовност за участие, особено сред мъжете. Повишаването на информираността и представянето на положителните ефекти от доброволческите дейности биха могли да намалят несигурността и да увеличат общото участие в доброволчески инициативи.

Данните от корелационния анализ относно разпределението на „готовност за участие в доброволчески програми“ и разпределението по „възраст“ на изследваните лица са представени в таблица 5 и графика 3.

Готовността за участие в доброволчески програми също варира според възрастта на респондентите. Най-голям процент от респондентите, които бяха готови да участват, бяха в групата 18-22 години (40%). С нарастването на възрастта, този процент намаляваше – до 30% за групата между 23 и 27 години и до 20% за тези над 28 години. Това може да се дължи на факта, че по-младите имат повече свободно време и по-малко ангажименти, което ги прави по-склонни да се включат в доброволчески дейности. Обаче с нарастването на възрастта, личните и професионални ангажименти може да ограничават възможностите за участие.

Възраст	Процент готовност за участие (Да)	Процент готовност за участие (Не)	Процент готовност за участие (Може би)
между 18 и 22 години	40	10	50
между 23 и 27 години	30	15	55
над 28 години	20	25	55

Таблица 5. Данни от корелационен анализ – разпределение на готовност за участие в доброволчески програми разпределени по възраст



Графика 3. Данни от корелационен анализ – разпределение на готовност за участие в доброволчески програми разпределени по възраст

Останалите корелации, включени в дисертацията, са изградени въз основа на представените модели и демонстрират различни зависимости между изследваните променливи. Тези резултати подчертават разнообразието и значимостта на идентифицираните връзки, предоставяйки цялостна картина на анализирания данни.

Като заключение на направените корелационни анализи чрез съпоставянето на различни променливи величини, може да се обобщи, че те подчертават важността и необходимостта от целенасочен подход при справянето с трафика на хора. Различните групи от населението имат различни възприятия и нужди, което изисква индивидуализирани стратегии за подкрепа, информиране и превенция. За подобряване на ефективността на мерките е необходимо по-добро разбиране на специфичните нужди и нагласи на всяка група, както и изграждане на доверие в институциите, предоставящи индивидуален подход и подкрепа.

2.3. Анализ на данни за пострадали лица от трафик на хора за Р България в периода 2017 – 2022 г.

Трафикът на хора представлява сериозно предизвикателство както на национално, така и на международно ниво, засягайки широк спектър от социални, икономически и правни аспекти. За да се разбере по-добре мащабът и динамиката на този проблем в Р България, е необходимо да се анализират наличните данни от различни институции и организации. В настоящия раздел се акцентира върху количествените и качествените показатели, които разкриват основните тенденции, свързани с жертвите на трафик на хора, формите на експлоатация, както и предизвикателствата при идентифицирането и подкрепата на засегнатите лица.

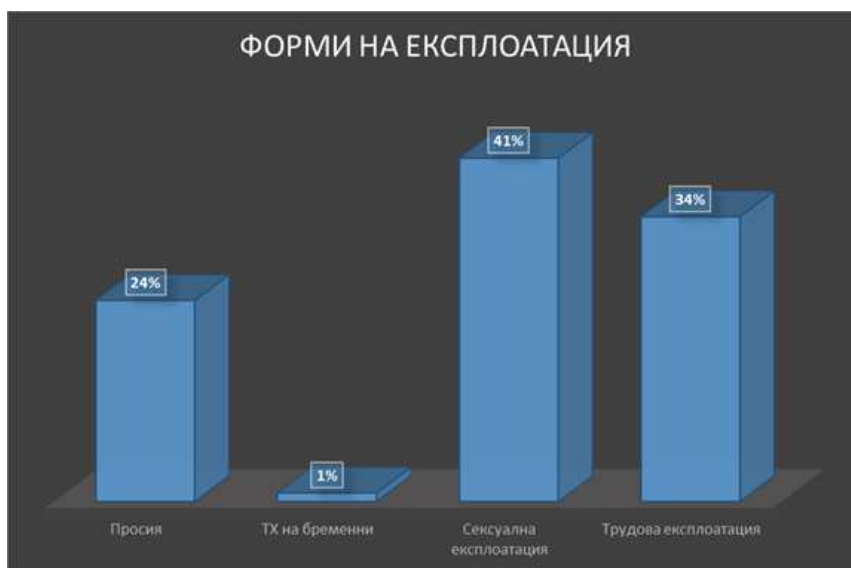
Представените диаграми и таблици визуализират събраните данни, като целта им е да илюстрират сложността и разнообразието на идентифицираните случаи. Данните тук са съвместими с получените данни от корелационните анализи на авторското изследване. Информацията е структурирана така, че да подчертае ключовите проблеми и тенденции,

наблюдавани през последните години, и да послужи като основа за формулиране на препоръки за превенция и интервенция.

Следващият анализ представя обобщение на събраните данни в Р България и изводите, направени на базата на тях.

Графика 4 представя данни за формите на експлоатация, свързани с трафика на хора, в процентно разпределение. Сексуалната експлоатация е идентифицирана като най-често срещаната форма (41%), следвана от трудовата експлоатация (34%), просията (24%) и трафика на бременни жени с цел продажба на новородени (1%). Тези резултати подчертават многообразието от форми на експлоатация и сложността на проблема.

Сексуалната експлоатация като водеща форма на трафик на хора отразява високата степен на уязвимост на жените и момичетата. Това е най-разпознаваната форма на трафик, често свързана с международни мрежи и нелегални дейности. Значителното внимание, отделяно на този вид експлоатация, обяснява високия процент и подчертава необходимостта от засилени мерки за превенция и защита.



Графика 4. Форми на експлоатация на трафик на хора в %

(по данни на мониторингов доклад за периода 2017-2022 г. и Решение № 5/11.06.21 Предоставяне достъп до обществена информация)

Трудовата експлоатация, която заема второ място (34%), засяга предимно мъже, работещи в неформални сектори като строителство и земеделие. Липсата на регулации и контролирането на работните условия в тези сектори създават предпоставки за експлоатация. Повишаването на осведомеността и засилването на законодателството в тази област са ключови за борбата с трудовата експлоатация.

Просията, посочена от 24% от респондентите, е друга значима форма на експлоатация, която често включва деца и уязвими групи. Жертвите са принуждавани да просят в неформални условия, което ги излага на физически и емоционални травми. Тази форма на експлоатация изисква интегрирани усилия от страна на социални и правоприлагащи органи.

Трафикът на бременни жени с цел продажба на новородени (1%) е най-рядко срещаната форма на експлоатация. Въпреки ниския процент, тази дейност има сериозни последици за жертвите и изисква строги мерки за предотвратяване и разследване.

Заключението от анализа на данните в Графика 4, е че различните форми на експлоатация изискват целенасочени и адаптирани подходи за превенция и борба с трафика на хора. Ефективната стратегия трябва да включва повишаване на обществената осведоменост, засилване на законодателството и осигуряване на подкрепа за жертвите.

Наказателните производства, свързани с трафика на хора, предоставят важна информация за ефективността на институционалните мерки и правосъдната система в борбата с това престъпление. Данните, събрани в периода 2021 – 2022 г., позволяват да се оцени динамиката на разследванията, образуването на дела, тяхното приключване и крайния резултат в съдебните процеси. Обобщените данни, представени в Таблица 6 и Графика 5, разкриват важни тенденции в усилията за справяне с трафика на хора, като подчертават както постиженията, така и предизвикателствата пред институциите.

Показатели	2021 г.	2022 г.
Наблюдавани ДП	270	244
Новообразувани ДП	56	57
Приключени ДП	132	121
Прокурорски актове, внесени в съда	14	40
Лица по внесените в съда прокурорски актове	54	65
Осъдени лица, с влязъл в сила съдебен акт	27	37
Оправдани лица, с влязъл в сила съдебен акт	0	2

Таблица 6. Обобщени данни за наказателните производства за трафик на хора (по данни Годишен доклад за 2022 г. по изпълнение на националната програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите и Решение № 5/11.06.21 Предоставяне достъп до обществена информация)

През 2022 г. се наблюдава леко намаление в общия брой на наблюдаваните досъдебни производства, които спадат от 270 през 2021 г. на 244. Тази промяна може да бъде свързана с различни фактори, включително промените в подходите за идентифициране и разследване на случаи на трафик на хора. Въпреки това броят на новообразуваните ДП остава почти непроменен, с 56 случая през 2021 г. и 57 през 2022 г., което показва стабилност в усилията за регистриране на нови престъпления.

Приключените ДП бележат спад от 132 през 2021 г. на 121 през 2022 г. Това намаление може да отразява както сложността на разглежданите случаи, така и натовареността на системата. Въпреки това, данните показват значително увеличение в броя на прокурорските актове, внесени в съда – от 14 през 2021 г. на 40 през 2022 г. Броят на лицата, включени в

тези прокурорски актове, също нараства от 54 на 65, което подсказва подобрене в ефективността на съдебното преследване.

Осъдените лица с влязъл в сила съдебен акт се увеличават от 27 през 2021 г. на 37 през 2022 г., което демонстрира напредък в приключването на делата и издаването на присъди. Въпреки това се появяват и случаи на оправдани лица, с регистрирани 2 оправдателни присъди през 2022 г., докато през 2021 г. такива не са били отчетени.

Обобщените данни за наказателните производства разкриват балансирана картина на усилията за борба с трафика на хора през 2021 и 2022 г. Въпреки намаляването на броя на наблюдаваните и приключените досъдебни производства, увеличаването на прокурорските актове и броя на осъдените лица показват напредък в съдебното преследване на тези престъпления. Тези тенденции подчертават важността на непрекъснатото усъвършенстване на механизмите за разследване и съдебно преследване, както и необходимостта от по-ефективна подкрепа за жертвите и превенция на престъпленията.



Графика 5. Обобщени данни за наказателните производства за трафик на хора (по данни Годишен доклад за 2022 г. по изпълнение на националната програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите и Решение № 5/11.06.21 Предоставяне достъп до обществена информация)

В дисертационния труд са представени и анализирани общо 51 фигури, като само малка част от тях са включени и описани в автореферата.

ИЗВОДИ ОТ РАЗДЕЛ ТРЕТИ

1. Направените анализи на проведеното проучване чрез анкетния метод разкриват положителна връзка между нивото на осведоменост за проблема с трафика на хора и готовността за действие. По-високата информираност се свързва с по-голяма ангажираност и желание за предприемане на мерки за противодействие на това престъпление. Този резултат подчертава важността на информационните кампании и образователните програми.

2. Анализът показва и, че възрастта и образованието са ключови фактори, влияещи на нивото на осведоменост. По-възрастните респонденти и тези с по-високо образование демонстрират по-добро разбиране на проблема. Това показва необходимостта от таргетиране на по-млади и по-слабо образовани групи чрез специализирани инициативи.

3. Съпоставянето на резултатите от анкетата с данните на НКБТХ за периода 2017 – 2022 г. разкрива устойчива тенденция в характера на трафика на хора и профила на пострадалите лица. Въпреки усилията на институциите, остава необходимостта от засилване на мерките за превенция и подкрепа.

4. Трафикът на хора остава комплексен и динамичен проблем, който изисква съвместни действия на държавни институции, неправителствени организации и обществото. Анализът подчертава нуждата от по-голяма осведоменост и мобилизация, както и от по-ефективно сътрудничество между заинтересованите страни.

ОБЩИ ИЗВОДИ

1. Сигурността е динамично състояние, подложено на постоянни заплахи. В глобализирания свят трафикът на хора се явява сериозен риск за националната сигурност, защото подкопава обществения ред, насърчава корупцията и финансира организираната престъпност.

2. Трафикът на хора е тясно свързан с икономически и социални фактори. Бедността, неравенството и липсата на възможности създават уязвимост и правят хората по-податливи на експлоатация. Ето защо борбата с трафика на хора изисква комплексен подход, който адресира тези основни проблеми.

3. Правната рамка и международното сътрудничество са от съществено значение. Анализът на българското законодателство разкрива необходимостта от подобряване на мерките за противодействие на трафика на хора. Същевременно, трансграничният характер на престъплението изисква засилване на международното сътрудничество и обмен на информация.

4. Осведомеността и образованието са ключови за превенцията. Проведеното проучване потвърждава връзката между информираността и готовността за действие. Необходими са целенасочени информационни кампании и образователни програми, които да достигнат до различни целеви групи.

5. Трафикът на хора е динамичен феномен, който изисква непрекъснато адаптиране на политиките. Необходимо е да се следят новите тенденции и да се разработват ефективни инструменти за превенция и борба.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Трафикът на хора представлява сериозен и комплексен социален проблем, който засяга както индивидите, така и обществото като цяло. Този феномен не само нарушава основните права на човека, но и представлява заплаха за националната сигурност. Трафикът на хора

подкопава доверието в правоприлагащите институции, насърчава корупцията и финансира организираната престъпност, която може да има дестабилизиращ ефект върху държавното управление.

Анализът на причините и факторите, които способстват за възникването на трафика, подчертава необходимостта от многопластов подход, включващ превенция, законодателни реформи и подкрепа за жертвите. Особено важна е ролята на държавните структури за защита на уязвимите групи и за прилагане на ефективни мерки срещу престъпните мрежи, които застрашават както обществената стабилност, така и международната сигурност.

Само чрез интегрирани и координирани усилия на институциите, неправителствения сектор и международната общност може да бъде постигнато дългосрочно намаляване на трафика на хора и създаване на свят, в който никой не е жертва на експлоатация, а националната сигурност е укрепена.

Разбирането на корените на проблема, както от гледна точка на търсенето (защо се създава пазар за експлоатация), така и от гледна точка на предлагането (социални и икономически условия, които създават уязвимост), е ключово за ефективната борба с това престъпление. Образованието, информираността и социалната подкрепа са основни инструменти за намаляване на риска от попадане в трафик.

Държавите и обществото трябва да обърнат специално внимание на уязвимите групи, като жени, деца и мигранти, които често са най-силно засегнати. Само чрез съвместни действия, основани на международно сътрудничество и обмен на информация, може да се постигне значителен напредък.

На база на тези изводи могат да се формулират следните препоръки:

- Засилване на медийната информираност: Разработване на стратегии за по-широко и качествено отразяване на проблема, включително чрез социални медии и документални филми.

- Разширяване на образователните инициативи: Включване на темата за трафика на хора в учебните програми и провеждане на специализирани тренинги за ученици и студенти.

- Укрепване на подкрепата за жертвите: Създаване на допълнителни кризисни центрове, осигуряване на дългосрочни решения за рехабилитация и реинтеграция и предоставяне на по-добър достъп до правни и психологически услуги.

- Международно сътрудничество: Разширяване на партньорствата с международни организации за справяне с трансграничния характер на трафика.

- Активизиране на доброволчеството: Насърчаване на участието на студентите и младите хора в доброволчески инициативи, насочени към подкрепа на жертвите и повишаване на обществената осведоменост.

Предложените теоритико- и практико-ориентирани препоръки очертават структурирана рамка за адресиране на проблема с трафика на хора чрез прилагане на политики, насочени към превенция, информираност и координирани действия от страна на всички заинтересовани страни. Чрез интегрирани усилия се създават условия за минимизиране на рисковете и осигуряване на защита за засегнатите лица.

НАУЧНИ ПРИНОСИ

Научно-теоретични приноси:

1. *Оригинален анализ на връзката между националната сигурност и трафика на хора:* Изследването демонстрира как глобални кризи могат да компрометират националната сигурност, като създават условия за процъфтяване на трафика на хора и усложняват усилията за борба с него.

2. *Идентифициране на нови уязвими групи:* Резултатите от анализа сочат необходимостта от разработване на специфични превантивни мерки за защита на нововъзникналите уязвими групи, които са особено изложени на риск от трафик на хора

3. *Разработване на теоретична рамка:* Предложена е нова теоретична рамка за разбиране на динамиката между глобални кризи, социално-икономически условия и трафика на хора.

Практико-приложни приноси:

1. *Повишаване на осведомеността:* Резултатите от изследването могат да бъдат използвани за повишаване на обществената осведоменост за рисковете от трафик на хора в условия на кризи. Повишаването на обществената осведоменост за рисковете от трафик на хора може да се постигне чрез широк спектър от инициативи, включително информационни кампании в медиите и социалните мрежи, образователни програми за ученици, студенти и професионалисти, и организиране на местни събития в партньорство с неправителствени организации. Специализирано обучение за служители на правоохранителните органи, социални работници и журналисти би допринесло за разпознаването и точното отразяване на проблема. Създаването на мобилни приложения, горещи линии и дигитални платформи за подаване на сигнали, както и ангажирането на известни личности в публични кампании, може значително да увеличи информираността и участието на различни социални групи. Важна роля имат и образователните инициативи, които подготвят младите хора да разпознават и реагират на потенциални случаи на трафик, както и институционалните усилия за разширяване на междуведомственото сътрудничество и разработването на ефективни превантивни стратегии.

2. *Доказване на водещи тенденции* относно трафика на хора – преобладаваща форма на трафик, основно засегнатата целева група, правни инициативи и резултати.

3. *Обвързване* на официални данни с проведени проучвания сред конкретна целева група и разкриване на определени зависимости.

НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Невена Атанасова-Кръстева, Н., Петкова, П. (2014) Трафикът на хора – сериозно предизвикателство за националната сигурност // Сборник доклади от годишна университетска научна конференция, 3-4 юли 2014 г. Том 4. Научно направление „Сигурност и отбрана“. Велико Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, ISSN: 1314-1937, с. 176-181.

2. Петкова, П. (2018) Пострадали лица от трафик на хора в България в периода 2015 г. – първо тримесечие на 2018 г. // Сборник доклади от научна конференция - Актуални проблеми на сигурността, Велико Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, ISSN: 1314-1937, 2018, с. 171-175.

3. Петкова, П. (2019) Глобалните мрежи и трафикът на хора // Сборник доклади от научна конференция - Актуални проблеми на сигурността, Том 2. Научно направление „Мениджмънт на ресурсите за сигурност и отбрана“. Велико Търново: Национален военен университет „Васил Левски“, ISSN: 1314-1937, с. 178-179.

4. Петкова, П. (2019) Българското законодателство и връзката му с трафика на хора // Сборник доклади от Годишна университетска научна конференция, 27-28 юни 2019 г. Том 6. Научно направление „Сигурност и отбрана“ Велико Търново: Национален военен университет „Васил Левски“, ISSN: 1314-1937, 2019, с. 135-142.

5. Петкова, П. (2019) Трудова експлоатация и трафика на хора у нас // Сборник доклади от Годишна университетска научна конференция, 27-28 юни 2019 г. Том 6. Научно направление „Сигурност и отбрана“. Велико Търново: Национален военен университет „Васил Левски“, ISSN: 1314-1937, 2019, с. 143-147.

**VASIL LEVSKI NATIONAL MILITARY UNIVERSITY
FACULTY OF SECURITY AND DEFENSE
DEPARTMENT OF NATIONAL AND REGIONAL SECURITY**

Polina Plamenova Petkova



**CONTROL AND PREVENTION OF PROBLEMS
RELATED TO HUMAN TRAFFICKING THREATENING
NATIONAL SECURITY**

Extended Abstract of PhD Dissertation

for awarding the educational and scientific degree “DOCTOR” in
the field of higher education 9. “Security and Defense”,
professional field 9.1, “National Security”,
in a doctoral program: “Organization and Management Outside the
Material Production Sphere” (national security)

Scientific supervisor: Col. Assoc. Prof. Nevena Atanasova-
Krsteva, Ph. D.

VELIKO TARNOVO

2025

The dissertation consists of 222 pages and is illustrated with 51 figures: 13 graphs, 1 diagram, 20 charts, and 17 tables. The bibliography includes 205 literary sources. Five publications have been made in relation to the dissertation.

The dissertation has been approved and forwarded for defense by the Departmental Council of the Department of National and Regional Security at the Faculty of Security and Defense at the National Military University "Vasil Levski".

The public defense of the dissertation will take place on February 26, 2025, at 11:00 AM in study room No. 2226, 2nd floor, 2nd educational building of the Faculty of Security and Defense at the National Military University "Vasil Levski". Veliko Tarnovo.

The defense materials are available for those interested at the Institute for Research and Innovation at the National Military University "Vasil Levski."

The scientific jury for the dissertation defense was appointed by order of the Head of NMU "Vasil Levski" No. RD-06-291/23.12.2024 with the following composition:

1. Prof. D.Sc. (Econ.) Stoyan Georgiev Denchev
2. Prof. D.Sc. (Econ.) Gosho Kirilov Petkov
3. Prof. Dr. Maksim Lyubenov Karev
4. Prof. Dr. Marin Todorov Petkov
5. Assoc. Prof. Dr. Daniel Stoyanov Berchev

Reserve Members:

1. Assoc. Prof. D.Sc. Milen Mirchev Ivanov
2. Assoc. Prof. Dr. Hristo Atanasov Atanasov

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	4
SECTION ONE ESSENCE AND CLASSIFICATION OF MODERN PROBLEMS THREATENING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA.....	14
1. Characteristics of the security environment and universal challenges leading to human trafficking.....	14
1.1. Definition of national security.....	14
1.2. Types of national security.....	21
1.3. Subjects of national security.....	31
2. Global risks and threats to national security.....	39
2.1. Global risks.....	39
2.2. Threats to national security.....	48
CONCLUSIONS FROM SECTION ONE.....	51
SECTION TWO THEORETICAL FRAMEWORK OF HUMAN TRAFFICKING AS A THREAT TO NATIONAL SECURITY.....	52
1. Definition of the concept of human trafficking.....	52
1.1. General characteristics.....	52
1.2. Analysis of Bulgarian legislation regarding human trafficking.....	66
2. Human trafficking in Bulgaria: study for the period 2017–2022.....	77
2.1. Data on human trafficking in Bulgaria.....	77
3. Control and prevention of issues related to human trafficking threatening national security.....	107
3.1. Reducing the risk and harm of human trafficking.....	107
CONCLUSIONS FROM SECTION TWO.....	117
SECTION THREE EMPIRICAL STUDY AND ANALYSIS OF ISSUES RELATED TO HUMAN TRAFFICKING.....	118
1. Empirical research.....	118
1.1. Objectives, tasks, and hypotheses.....	118
1.2. Organization and parameters of the empirical study - scope, volume, and limitations.....	119

1.3.	Method of empirical research.....	119
2.	Distribution of obtained data and analysis.....	120
2.1.	Data distribution by one variable.....	120
2.2.	Correlation analysis and interpretation of results.....	152
2.3.	Analysis of data on victims of human trafficking in Bulgaria for the period 2017-2022.....	173
	CONCLUSIONS FROM SECTION THREE.....	190
	GENERAL CONCLUSIONS.....	191
	CONCLUSION.....	192
	SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS.....	194
	SCIENTIFIC PUBLICATIONS RELATED TO THE DISSERTATION.....	196

INTRODUCTION

This dissertation abstract presents the main aspects of the study, which examines the contemporary challenges related to the control and prevention of human trafficking in the Republic of Bulgaria. Human trafficking poses a grave threat to national security and violates human rights in various aspects, including personal, public, and national security.

The primary aim of the dissertation is to analyze the existing measures and mechanisms for the prevention and control of human trafficking and to propose new approaches to improve their effectiveness. The investigation places particular emphasis on the identification of pivotal factors contributing to this issue and the formulation of measures that address contemporary challenges in the domain of national security.

The research is structured around three primary facets of the problem: economic, social, and legal. These facets are subjected to comparative analysis and empirical research to identify prevailing patterns and trends, with the objective of proposing effective measures to combat and prevent human trafficking.

RELEVANCE OF THE PROBLEM

The present study seeks to contribute to the body of knowledge surrounding the issue of trafficking in human beings (THB) by exploring its relevance and the regulatory framework in place in the Republic of Bulgaria. The Anti-Trafficking in Human Beings Act and the Criminal Code of the Republic of Bulgaria serve as the primary legislative instruments in addressing this pressing global concern. The multifaceted nature of THB encompasses various forms of exploitation, including sexual exploitation, forced labor, slavery, and organ harvesting. The victims of trafficking are frequently subjected to violence, manipulation, and coercion, with the primary vulnerable groups comprising impoverished and educated individuals, predominantly women, but also including men, children, and infants. Notwithstanding law enforcement efforts, the number of

victims remains substantial, with the majority of cases involving missing girls for whom there is no guarantee of return.

Human trafficking is a dynamic phenomenon that adapts to new technologies and social conditions, including through cybersexual exploitation and forced begging. This pernicious phenomenon poses a grave threat to national security and social stability. Addressing this issue necessitates concerted efforts at the national and international levels, in addition to the implementation of legislation and policies aimed at safeguarding victims and preventing trafficking-related crimes. Furthermore, trafficking in human beings is intricately linked to the ongoing migration crisis, underscoring the imperative for coordinated action to address various forms of exploitation and to provide support to victims and affected nations.

PURPOSE

In light of the mounting urgency and significance of the issue of human trafficking in a globalizing world, this study aims to:

- analyze contemporary trends in this domain;
- identify the primary factors contributing to the emergence and progression of this phenomenon; and
- propose specific measures to counteract it.

HYPOTHESIS

The implementation of educational campaigns and the integration of the subject matter into existing curricula is proposed as a strategy to raise awareness among young people regarding the risks associated with trafficking in human beings. This approach is predicated on the notion that by equipping individuals with the requisite knowledge and skills to protect themselves, the number of victims of trafficking can be reduced over time. One potential avenue for this undertaking is the integration of a module on trafficking in human beings within the context of civic education classes. This module could encompass information pertaining to recruitment methods, victims' rights, and the identification of indicators of trafficking. Furthermore, specialized seminars targeting law and social work students could be established within academic

institutions. These seminars could be complemented by awareness-raising campaigns at the local level, in collaboration with local non-governmental organizations (NGOs). Such campaigns might include the distribution of informational materials and the facilitation of public discussions. Notable examples of such campaigns include the European Union's "End human trafficking. Break the invisible chain"; the "Blue Heart Campaign" of the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC); and the "Walk For Freedom" organized by A21 Bulgaria.

OBJECT

The objective of the present study is to examine the various manifestations of the phenomenon of human trafficking.

SUBJECT

The subject of the dissertation research is public awareness, current legislation, and institutional mechanisms provided for the support and protection of victims.

RESEARCH TASK

The primary objective of the dissertation is to explore the extant theoretical and applied decision-making procedures and models for human trafficking problems, while proposing their updating and improvement. The research aims not only to adapt and improve already existing approaches to contemporary challenges, but also to develop new, more effective control and prevention models.

In order to achieve the scientific objective, the following research tasks were established:

- A comprehensive analysis of contemporary trends in human trafficking is imperative to identify the predominant forms of this illicit practice that are characteristic of the modern world. Furthermore, it is essential to trace the geographical spread of human trafficking by identifying the primary routes and destinations.
- In order to analyze the socio-economic factors that make people vulnerable to trafficking, it is necessary to identify the factors contributing to the emergence and development of human trafficking. Furthermore, the role of political and institutional factors in the

development of human trafficking must be examined. Finally, the effects of globalization and new technologies on the spread of human trafficking must be assessed.

- A critical evaluation of the effectiveness of existing anti-trafficking measures is imperative to analyze national legislation and international conventions related to the fight against trafficking in human beings. Furthermore, an assessment of the effectiveness of institutional mechanisms to prevent, investigate, and prosecute trafficking in human beings, as well as practices to identify and support victims of trafficking, is necessary.
- The development of recommendations aimed at enhancing prevention and combating trafficking in human beings is essential for the formulation of proposals that seek to fortify international cooperation in this regard. Furthermore, the formulation of recommendations that focus on enhancing public and youth awareness regarding the risks associated with trafficking in human beings is crucial. Finally, the proposal of measures that are designed to strengthen the protection of victims of trafficking is imperative.

RESEARCH METHODOLOGY

The systematic approach was utilized in addressing the research tasks. The following aspects were implemented in this systematic approach:

- The systemic and elemental aspects of human trafficking are of particular concern. These aspects encompass the underlying causes of the problem, its distinguishing characteristics and classification, its elements, and the dynamics of its development;
- System-structural: This approach entails the identification of causal relationships and interdependencies among the various actors involved in issues that compromise national security;
- The system-functional approach entails the identification of elements that are contingent on control and prevention measures in the context of human trafficking.

In order to achieve the objective, the following research methods were applied: in-depth analysis of the extant literature,

systematic study of the problem, empirical observations, synthesis of theoretical concepts, comparative analysis, expert evaluations, and qualitative methods of data collection and processing.

RESTRICTIONS

In light of the intricate nature of the human trafficking problem, the present study concentrates on a specific aspect of the phenomenon. The demographic characteristics of the victims will be examined, with a particular focus on cases involving women. The study will also examine the forms of exploitation, with a particular focus on labor exploitation. The geographical context of the study will center on the situation in the Republic of Bulgaria, with selected European countries with effective anti-trafficking policies providing a comparative framework. The temporal scope of the study encompasses a period of analysis and comparison.

SECTION ONE

ESSENCE AND CLASSIFICATION OF MODERN PROBLEMS THREATENING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

1. Characteristics of the security environment and universal challenges leading to human trafficking.

1.1. Definition of national security.

The introduction of the term "national security" into political discourse by Theodore Roosevelt in 1904 established the foundation for a novel approach to security, linking it not only to military power but also to geopolitical interests. Over time, the concept underwent a gradual expansion, encompassing economic stability, social welfare, and environmental sustainability. According to various scholars, including Walter Lippmann and the American Military Dictionary, national security is defined as a state in which a nation can defend its interests without provoking conflict, but is prepared to do so if necessary.

The evolving nature of the concept of security has led to the inclusion of novel threats, such as cyberattacks, terrorism, and climate change. Despite the variety of definitions, national security is

comprised of multiple components: political, economic, social, and military, which may be subject to internal or external threats. The nexus of security with concepts such as power, order, and prosperity underscores the complexity of defining it in isolation.

In 1995, Bulgaria adopted the concept of national security, which views security as a dynamic process requiring protection against various threats, including military aggression and economic dependencies. This concept is further refined by contemporary understandings of security, which underscore the imperative to safeguard citizens' fundamental rights and freedoms, in addition to the territorial integrity of the state.

1.2. Types of national security.

The concept of national security is multidimensional and encompasses various aspects, including military, economic, social, and information security. Each of these dimensions is associated with distinct risks and threats. Security can be categorized as either "hard," with tangible impact, or "soft," with significant intangible consequences. The dynamic interplay between external and internal factors, with the latter potentially amplifying or constraining the former, is a critical aspect of threat landscape analysis.

The conceptualization of national security, as delineated in 1998, incorporates both internal and external processes that influence security. To enhance management, these processes are classified based on criteria such as objectivity and subjectivity, and analyzed through various approaches. These factors encompass economic, social, political, and terrorist aspects, and their intricate interplay is pivotal to the security of a nation.

The potential threats to Bulgaria's security are categorized into distinct classifications, including internal security, economic security, and military security. The former, internal security, prioritizes the safeguarding of citizens' fundamental rights and the maintenance of public order. In contrast, external security pertains to the protection of the nation against external threats and the preservation of its sovereignty. The long-term sustainability of the

nation is contingent upon the strength of state institutions and the effectiveness of internal and external measures, with military and economic security, along with demographic security, playing a pivotal role in this regard.

Information security, in particular, is of paramount importance. This includes the protection of the nation's information resources, the countering of cyber threats, and the assurance of the protection of critical infrastructure. This endeavor is not merely a technical process; rather, it is a multifaceted social and political undertaking necessitating the interaction of diverse societal and state structures. The contemporary challenges posed by new technologies and globalization necessitate constant adaptation of protective measures.

1.3. Subjects of national security.

The national security of the Republic of Bulgaria is established on a robust legal framework, encompassing institutions that are tasked with safeguarding the country's sovereignty, territorial integrity, and constitutional order. The Consultative Council for National Security (CCNS), the SANS (State Agency for National Security), the National Intelligence Service (NIS), the Ministry of Defense, and the Ministry of the Interior are the key institutions in this system. Each of these entities fulfills distinct roles, including strategic planning, counterintelligence, intelligence, military operations, and domestic security. These diverse yet interconnected functions are meticulously coordinated to ensure the effective protection of the nation.

The Advisory Council fulfills a strategic function by developing policies and recommendations to address national security threats. In contrast, the SANS and NRC concentrate on domestic and international threats, including terrorism, extremism, and organized crime. The Ministry of Defence and the Ministry of the Interior are responsible for military and internal security, with a focus on keeping the armed forces ready and ensuring public order. Notwithstanding the accomplishments of these institutions, they confront novel

challenges related to cyber threats, emergent technologies, and mounting demands for transparency and accountability.

A critical component of any robust democratic framework is the presence of citizen oversight mechanisms that ensure the actions of governing institutions adhere to the principles of democratic governance and the rights of the citizenry. These mechanisms serve to guarantee that public authorities act within the confines of the law and in accordance with the prevailing interests of the public.

2. Global risks and threats to national security.

2.1. Global risks.

The contemporary security challenges that face states are multifaceted, involving a complex interplay of internal and external factors that must be continually adapted to ensure state functionality and protect national interests. Historical shifts are accompanied by novel risks and challenges, including cyber security, regional conflicts, and global organized crime. The advent of globalization and new technologies has served to amplify these challenges, giving rise to novel actors and problems, such as terrorism and cyber threats.

The concept of security: It has undergone an evolution, being regarded not only as the absence of threats but also as the capacity of systems to adapt and absorb shocks. Security systems are foundational to human potential and cultural heritage, engendering conditions conducive to development.

The advent of globalization and its concomitant risks have introduced a new dimension to this complex landscape. The phenomenon of globalization has given rise to a myriad of global risks, including environmental transformations, economic crime, and uneven development. This phenomenon gives rise to intricate and challenging security threats that transcend national boundaries, necessitating comprehensive solutions on the regional and global levels. This encompasses the implementation of peacekeeping missions and the development of novel military instruments.

2.2. Threats to national security.

Threats and Economic Security: Threats to economic security are dynamic and contingent on the economic, social, and political context. The nature and severity of threats may necessitate different levels of priority, depending on the stage of economic development and the presence of external factors. Economic Security as an Incentive for Innovation The presence of economic security threats can stimulate innovation and socio-economic progress. This occurs as society seeks new solutions and mobilizes resources to address these threats.

According to Marinov, economic security is a state in which threats are absent and dynamic stability is maintained. The optimization of resources and the maintenance of threats below threshold values are pivotal to the preservation of economic stability.

CONCLUSIONS FROM SECTION ONE

Security can be defined as a state of resilience to internal and external threats. Crises and conflicts represent significant destabilizing factors that have the potential to compromise the security of systems, processes, and communities. To ensure security, it is imperative to identify and manage the risks associated with these threats.

The contemporary security environment is marked by a intricate interconnection between various geopolitical dynamics, including regional conflicts, ethno-religious tensions, terrorist activities, and organized crime. The advent of globalization has served to exacerbate these trends, giving rise to novel challenges for national security.

The spectrum of security threats is diverse and subject to different classifications. Depending on their scale and nature, these threats can be categorized into different classes. A particularly significant factor in security analysis is the state of the global and regional economy, which exerts a substantial influence on the emergence and evolution of different types of threats.

SECTION TWO

THEORETICAL FRAMEWORK OF HUMAN TRAFFICKING AS A THREAT TO NATIONAL SECURITY

1. Definition of the concept of human trafficking.

1.1. General characteristics.

Social Transformations and New Security Risks: In the contemporary world, globalization and international processes are causing significant changes in the economy, politics, and culture. These changes are leading to new challenges for national security. New and growing threats related to social, demographic, and environmental issues have emerged, affecting not only national interests but also global stability. Environmental disasters, religious conflicts, and terrorism represent a subset of the broader constellation of contemporary risks.

A significant global concern is the issue of human trafficking, which has taken on international dimensions. This issue should not be viewed exclusively through the lens of local or international actors; rather, it should be recognized as a global phenomenon that endangers fundamental human rights. The escalating trafficking situation in the European Union is a pressing concern that necessitates international collaboration and the implementation of effective preventive measures. The author emphasizes that the inadequacy of current policies and the absence of effective regulation of migration channels contribute to an escalation in security concerns.

A novel conceptualization of security is imperative, one that recognizes human trafficking not only as a criminal act but also as a manifestation of global inequalities and social dysfunctions. To address this pressing issue, a re-evaluation of the concept of security is imperative. Human trafficking exemplifies the interplay among globalization, social disparities, and inadequate policies, leading to the exploitation of vulnerable societal segments.

Human trafficking is a multifaceted crime comprising three core elements that form the basis of its definition (as illustrated in

diagram 1, developed by the author): the act (e.g., recruitment through deceptive promises or kidnapping), the mode of perpetration (involving physical and psychological violence, intimidation, deception, and manipulation), and the ultimate goal of exploitation for economic gain. This exploitation manifests in various forms, including sexual slavery, forced labor, and organ harvesting, resulting in severe social and economic consequences, violations of human rights, and threats to national security.

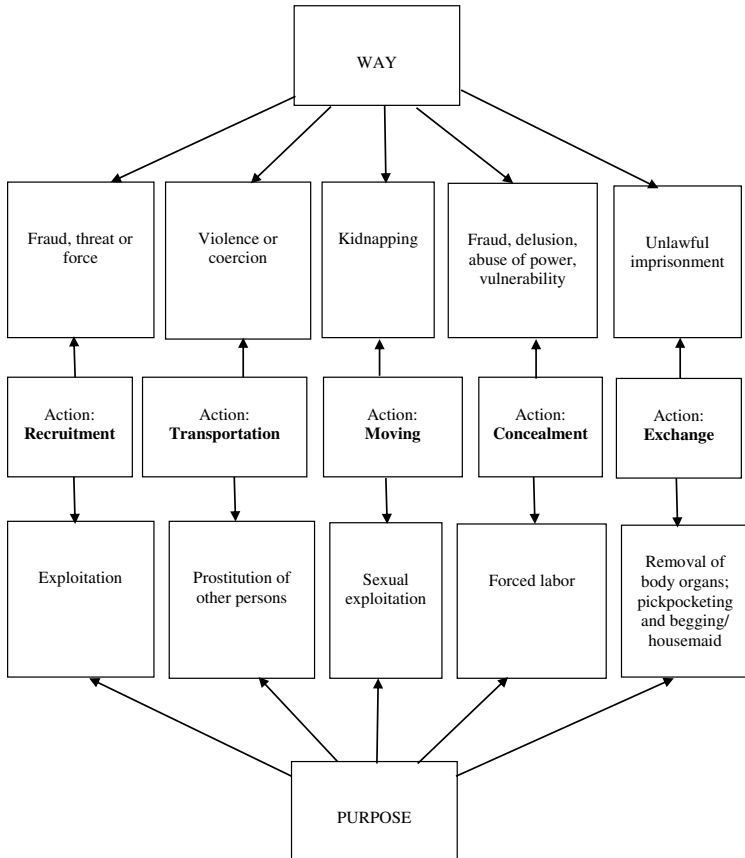
- Failure to Disclose Victims - The law mandates that officers refrain from disclosing the identities of victims, with the objective of safeguarding them from the potential consequences of retaliation or re-offending.
- Specialized Services - The provision of free legal assistance, medical services, psychological support, and social services to victims of trafficking is intended to facilitate their recovery.
- Safety Programs - The implementation of safety programs is intended to guarantee the protection of victims. These programs encompass measures to ensure the safety of victims, including the prevention of contact with perpetrators and the maintenance of complete confidentiality of victim data.

Despite the existence of legislation and institutional efforts, Bulgaria continues to encounter significant challenges in its efforts to combat trafficking in human beings. These challenges include the following:

- Adequate training for law enforcement personnel regarding the specific needs of victims of trafficking is lacking.
- A pervasive lack of public awareness regarding the issue hinders the identification of victims of trafficking.
- Organized criminal networks function on an international scale, frequently traversing national boundaries, thereby introducing heightened complexity to investigative and prosecutorial endeavors.

In order to address these challenges, Bulgaria is actively working on improving legislation and exchanging information and experience with other countries and international organizations.

These endeavors are not solely intended to protect victims but also to hold perpetrators accountable and bring an end to these criminal activities.



Scheme 1. The following is a delineation of the relationship between the three elements in "Human Trafficking": action, method, and goal (according to the author).

A comparison of the criminal acts of trafficking in human beings and smuggling reveals notable distinctions. Trafficking in human beings is a more egregious offense, characterized by its method of perpetration and its overarching objective: the exploitation of individuals. While smuggling constitutes a violation of established migration laws, human trafficking represents a grave crime against the human person. While these two processes are linked, they give rise to different legal and social consequences, necessitating distinct approaches to combat them.

The economic and social burden of trafficking in human beings: Trafficking in human beings is a lucrative enterprise that rivals the profits of the arms and drug trades. This illicit industry engenders severe economic consequences, encompassing money laundering and the proliferation of conditions conducive to the proliferation of organized crime. Studies indicate that hundreds of thousands of individuals are trafficked within the European Union annually, thereby raising concerns about the efficacy of existing prevention and protection measures.

1.2. Analysis of Bulgarian legislation regarding human trafficking.

The foundation of Bulgaria's legislation concerning trafficking in human beings is the Criminal Code of the Republic of Bulgaria. The most recent iteration of this code contains provisions that specifically address crimes related to trafficking in human beings. Article 159 of the Penal Code delineates trafficking in human beings as a criminal act encompassing a range of actions, including the recruitment, transportation, transfer, or receipt of individuals through the use of coercion, violence, or fraud for the purpose of exploitation. This encompasses various forms of exploitation, including sexual and labor exploitation, forced labor, and the utilization of victims for criminal activities.

In 2003, Bulgaria ratified the UN Protocol to Prevent, Punish and Suppress Trafficking in Persons, which is part of the broader Convention against Transnational Organized Crime. This ratification

has provided the foundation for the adoption of legislation aimed at meeting international standards to combat trafficking in human beings. Moreover, as a signatory of the European Convention on Human Rights, Bulgaria is obligated to adhere to the stipulated European standards and requirements in the realm of combating human trafficking.

In addition to criminal provisions, Bulgaria has established a number of institutions and mechanisms to protect victims of trafficking. A primary entity in this regard is the Personal Data Protection Commission, which plays an instrumental role in preventing the misuse of personal data of victims of trafficking. Additionally, supervisory and law enforcement bodies at the national level are tasked with investigating and prosecuting traffickers. This includes the National Office for the Fight against Organized Crime, which specializes in detecting and neutralizing criminal networks involved in human trafficking.

Furthermore, the country has instituted social reintegration programs for victims of trafficking, which include specialized shelters and support services provided by non-governmental organizations (NGOs). NGOs play a pivotal role in cooperating with the authorities and providing the necessary psychological and legal assistance to victims.

The Bulgarian government has acknowledged the significance of specialized protection for victims of trafficking, which encompasses their right to recovery, social integration, and legal remedies. To ensure the efficacy of the right to protection of victims, Bulgarian legislation establishes several key principles:

2. Human trafficking in Bulgaria: study for the period 2017–2022.

2.1. Data on human trafficking in Bulgaria.

In 2022, Bulgaria remained a prominent source of individuals subjected to human trafficking within the European continent, particularly for the purpose of sexual exploitation. Bulgaria persists in its status as a prominent source of victims of human

trafficking in Europe, particularly for the purpose of sexual exploitation. According to data from the National Commission against Trafficking in Human Beings (CNTH), women and girls comprise the majority of victims, with traffickers leveraging socio-economic disparities to entice victims with promises of a more prosperous life in Western European countries. Beyond sexual exploitation, there has been an uptick in labor exploitation cases, with men also being a problem, especially in seasonal and temporary work sectors.

Furthermore, recent trends indicate an escalation in the use of varied recruitment methods by traffickers, with emotional manipulation tactics, often referred to as "lover boy," being particularly noteworthy. Despite the efforts of the authorities, data show a significant number of hidden cases of exploitation, highlighting the need for improved victim identification mechanisms and effective interventions. The National Strategy to Combat Trafficking in Persons, adopted in 2017, proposes an integrated approach that includes prevention, specialized assistance for victims, and investigative and prosecutorial efforts.

Among the novel challenges related to human trafficking, the increasing use of digital platforms and social media to recruit and control victims, as well as new forms of exploitation such as forced blood donations and drug trafficking, are of particular concern. In order to address these emergent trends, Bulgaria must prioritize long-term social inclusion initiatives, educational programs, and international cooperation. These measures are essential for preventing trafficking and ensuring the long-term protection of victims.

Table 1 presents data on victims of crimes under investigation for trafficking in human beings.

Trafficked persons	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Total number of trafficking victims	104	97	77	53	76
Total number of victims reported in trafficking cases	131	155	97	60	132
Women, of them	97	53	50	39	86
Minors (14–18 years old)	21	11	3	3	11
Juveniles (under 14 years old)	0	0	6	1	9
Men, of whom	39	60	44	21	46
Minors (14–18 years old)	8	6	3	0	10
Juveniles (under 14 years old)	0	0	4	0	6
for sexual exploitation	52	31	31	27	47
Women, of them	40	28	31	26	45
Minors	10	3	2	3	4
Juveniles	0	0	2	0	0
Men, of whom	2	0	0	1	2
Minors	0	0	0	0	1
Juveniles	0	0	0	0	0
for labor exploitation	19	9	45	26	61
Women	17	3	11	8	23
Men	9	6	34	18	38
for begging	24	67	10	7	5
Women	2	9	2	5	4
Men	22	52	8	2	1
Purpose – targeting pregnant women for the sale of a child	1	2	1	0	1

Table 1. The following table presents a list of victims of crimes under investigation for human trafficking. This data is based on the monitoring report for the period 2017-2022 and Decision № 5/11.06.21 Granting access to public information.

An analysis of data from 2017 to 2021 reveals discernible trends in human trafficking in Bulgaria, with the most prominent feature being the predominance of female victims in the context of sexual exploitation. According to the analysis conducted by the NCTBH, 97 women and 39 men were identified as victims of trafficking in 2017, with the majority of women falling into the category of sexual exploitation. The analysis also reveals a

concerning trend of vulnerability among minors, with 21 women and 8 men between the ages of 14 and 18 falling victim to trafficking. This finding underscores the pressing need for enhanced protection measures for young individuals and aligns with global trends.

The diversification of exploitative practices warrants particular consideration, as evidenced by the increasing prevalence of forced labor exploitation and forced begging, particularly among male victims. This phenomenon is occurring in parallel with the diversification of human trafficking, which encompasses not only traditional forms of sexual exploitation but also novel practices such as drug trafficking and various forms of welfare fraud in destination countries. Of particular concern is the rise in cases involving trafficking for the purposes of forced blood donation and the sale of bodily organs, indicating a trend of criminals increasingly combining different forms of exploitation that intertwine and reinforce each other.

The table presented in the NCTBH analysis illustrates the distribution of victims by gender and age. The 2017 data reveals that women constitute the overwhelming majority of victims, accounting for approximately 75% of all cases, while sexual exploitation affects only 2% of male victims. The findings indicate that sexual exploitation represents the predominant form of violence experienced by women and girls, while men are disproportionately affected by labor exploitation and forced begging. The increasing number of male victims reporting labor exploitation indicates that this problem transcends traditional gender roles and necessitates a comprehensive response and support for all victims, irrespective of their gender.

A salient finding is that while statistics indicate a decline in the number of victims in 2019 compared to previous years, the rise in reporting suggests an enhancement in public awareness and the efficacy of identification mechanisms. Nevertheless, the primary challenge persists in the underestimation of the magnitude of human trafficking in Bulgaria, as many cases remain concealed due to a

paucity of information or resources to provide adequate assistance to victims.

Year	Provisions of the Penal Code	Trafficked persons								
		Total			Men			Women		
		Total number of trafficking victims	of which		total men	of which		total women	of which	
			Minors (14–18 years old)	Juveniles		Minors (14–18 years old)	Juveniles		Minors (14–18 years old)	Juveniles
	Total	508	36	5	63	0	4	445	36	1
2017	Total under Articles 159a – 159g of the Penal Code	505	36	3	62	0	3	443	36	0
	Purpose – indecent acts	323	32	0	7	0	0	316	32	0
	Purpose – forced labor	67	3	2	51	0	2	16	3	0
	Purpose – removal of human organs	1	0	0	1				0	0
	Purpose – holding in compulsory subordination	17	0	1	3	0	1	14	0	0
	Purpose – targeting pregnant women for the sale of a child	97	1	0	0	0	0	97	1	0
	Article 182b of the Penal Code	3	0	2	1	0	1	2	0	1
2018	Total	443	54	3	54	3	1	389	51	2
	Total under Articles 159a – 159g of the Penal Code	442	54	2	54	3	1	388	51	1
	Purpose – indecent acts	309	48	1	2	0	0	307	48	1
	Purpose – forced labor	59	5	0	47	3	0	12	2	0
	Purpose – removal of human organs	2	0	0	2	0	0	0	0	0
	Purpose – holding in compulsory subordination	8	0	1	3	0	1	5	0	0
	Purpose – targeting pregnant women for the sale of a child	64	1	0	0	0	0	64	1	0
	Article 182b of the Penal Code	1	0	1	0	0	0	1	0	1
2019.	Total	404	33	0	51	2	0	353	31	0
	Total under Articles 159a – 159g of the Penal Code	404	33	0	51	2	0	353	31	0
	Purpose – indecent acts	280	26	0	9	0	0	271	26	0
	Purpose – forced labor	44	3	0	34	2	0	10	1	0
	Purpose – removal of human organs	8	0	0	4	0	0	4	0	0
	Purpose – holding in compulsory subordination	14	4	0	4	0	0	12	4	0
	Purpose – targeting pregnant women for the sale of a child	56						56		
	Article 182b of the Penal Code	0	0	0	0	0	0	0	0	0

2020	Total	458	26	5	61	3	0	397	23	5
	Total under Articles 159a – 159g of the Penal Code	457	26	4	61	3	0	396	23	4
	Purpose – indecent acts	336	20	4	3	0	0	333	20	4
	Purpose – forced labor	69	5	0	54	3	0	15	2	0
	Purpose – removal of human organs	5	0	0	2	0	0	3	0	0
	Purpose – holding in compulsory subordination	8	1	0	2	0	0	6	1	0
	Purpose – targeting pregnant women for the sale of a child	39	0	0	0	0	0	39	0	0
	Article 182b of the Penal Code	1	0	1	0	0	0	1	0	1
2021	Total	468	20	4	101	1	2	367	19	2
	Total under Articles 159a – 159g of the Penal Code	466	20	2	100	1	1	366	19	1
	Purpose – indecent acts	282	17	1	4	0	0	278	17	1
	Purpose – forced labor	107	2	1	90	1	1	17	1	0
	Purpose – removal of human organs	8	0	0	4	0	0	4	0	0
	Purpose – holding in compulsory subordination	27	1	0	2	0	0	25	1	0
	Purpose – targeting pregnant women for the sale of a child	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Article 182b of the Penal Code	2	0	2	1	0	1	1	0	1

Table 2. The following table presents a list of victims of the monitored pre-trial proceedings for trafficking in human beings. This list is based on data from the monitoring report for the period 2017-2022 and Decision N° 5/11.06.21 Granting access to public information.

The analysis of data on trafficking in human beings over the period 2017-2021, as presented in Table 2, reveals significant trends and changes that facilitate comprehension of the nature of this criminal phenomenon and underscore critical aspects related to prevention and victim support. A salient finding of the analysis is that sexual exploitation persisted as the predominant form of trafficking throughout the observed period. This phenomenon predominantly impacts women, thereby underscoring the pervasive issue of gender inequality that persists in this context. Of particular concern is the prevalence of minors among female victims, who are susceptible to grave risks of exploitation.

Another salient issue is the mounting prevalence of labor exploitation. In 2021, labor exploitation affected 107 individuals, a substantial proportion of whom were male. This underscores the

necessity for a nuanced understanding of the distinctions between victims of labor and sexual exploitation, as well as the specialized services that can address the unique needs of diverse groups. The nexus between labor exploitation and the increasing number of male victims, particularly in the context of migration and economic hardship, underscores the heightened vulnerability of specific social groups.

Specialized measures to support victims of trafficking, as well as to ensure their reintegration into society, have also proven to be important. During the 2020-2021 period, 241 individuals who were potentially victims of trafficking were identified, 138 of whom received specialized recovery and reintegration services. This data underscores the dedication of institutions in supporting victims and emphasizes the necessity for ongoing enhancement of these efforts to ensure the effective rehabilitation and reintegration of victims into their respective communities.

A notable imbalance persists in the age structure and gender distribution of victims. While men constitute a smaller proportion of the total number of victims, their share in labor exploitation is significant, and there has been an increasing trend in the number of male victims in recent years. This observation underscores the necessity for the formulation of specific policies and interventions aimed at addressing the disparities in the exploitation of diverse groups.

In conclusion, an examination of data from 2017 to 2021 reveals that various forms of human trafficking persist as significant issues, including sexual and labor exploitation, as well as less prevalent forms such as trafficking of pregnant women and the removal of bodily organs. While there have been some encouraging trends, such as a decline in the number of victims in certain years, the analysis indicates that concerted efforts are still required to prevent, support, and rehabilitate victims. These efforts are crucial to reducing the scale of trafficking and ensuring the protection of those affected.

The predominant rationale for Bulgaria's persistent status as a country of origin for trafficking victims is attributable to the existence of particularly vulnerable social demographics. A significant proportion of trafficked Bulgarians are characterized by factors such as economic disadvantage, limited educational attainment, social isolation, and a paucity of support networks. The prevalence of traumatic experiences and health problems among these individuals further exacerbates their already heightened state of vulnerability. A notable tendency is the preponderance of victims hailing from regions characterized by elevated levels of social isolation and economic precariousness, a phenomenon that is particularly evident in the northwest of Bulgaria. A salient feature of the perpetrators' network is their frequent social interconnectedness with the victims. Furthermore, trafficking patterns exhibit dynamism, manifesting in novel destinations such as Germany and other European countries, with traffickers adapting their strategies in response to changes in regulations and controls.

The socio-economic conditions and geographical context in Bulgaria render specific regions susceptible to trafficking for sexual exploitation and begging. Perpetrators employ a range of recruitment strategies, including online platforms and social networks, often using deceptive tactics to manipulate victims into believing they will be provided with a better life. Geographically, major cities and tourist destinations appear to be major points of exploitation. Despite the implementation of prevention and protection measures, trafficking remains a pervasive issue, driven by a multitude of interconnected factors that are intricately woven into the socio-economic and geographical landscape.

3. Control and prevention of issues related to human trafficking threatening national security.

3.1. Reducing the risk and harm of human trafficking.

Trafficking in human beings represents a grave global concern that necessitates a multifaceted and coordinated response at various levels. To effectively prevent this issue, it is imperative to

address the systemic causes, including socio-economic inequality, poverty, and discrimination. A comprehensive approach to combating trafficking entails the implementation of measures that encompass both the prevention of exploitation among vulnerable populations and the reintegration of victims into their respective communities. This comprehensive approach encompasses not only the protection of victims but also the prosecution of perpetrators and the promotion of international cooperation.

Key actions to tackle trafficking in human beings include the establishment of a legislative and institutional framework, as well as reintegration programs that include psychological, medical, and social support for victims. Investing in education, awareness-raising, and the promotion of legal migration is also crucial.

It is imperative to recognize the significance of preventing child trafficking. This involves the identification of at-risk groups and the provision of adequate protection measures. International cooperation is imperative to address the transnational nature of the problem.

The establishment of specialized investigation teams that are trained to recognize various forms of exploitation and to protect the rights of victims is imperative. Furthermore, the provision of victim reintegration programs tailored to their specific needs is imperative for the effective resolution of this issue.

The media and NGOs have a significant role in raising public awareness and creating synergies for more proactive action against trafficking.

CONCLUSIONS FROM SECTION TWO

Trafficking in human beings is a complex crime that manifests in various forms and is deeply entrenched in social, economic, and political factors. An examination of Bulgarian legislation reveals that, despite the implemented measures, there remain gaps in the nation's efforts to combat this pervasive phenomenon.

A comprehensive examination of Bulgarian data pertaining to trafficking in human beings reveals novel and evolving trends within this criminal phenomenon. To effectively counteract these trends, it is imperative to continuously adapt policies and develop novel tools for prevention and combating.

International cooperation is imperative in the global struggle against the trafficking of human beings, as this egregious crime often transcends national borders. However, national policies play a crucial role in preventing trafficking and protecting victims. Achieving lasting results necessitates an integrated framework that combines international efforts with national initiatives.

The root causes of trafficking are multifaceted, including but not limited to poverty, inequality, and a lack of opportunity. Achieving sustainable development, job creation, and social justice promotion is therefore paramount to effecting a lasting change in these underlying issues.

SECTION THREE

EMPIRICAL STUDY AND ANALYSIS OF ISSUES RELATED TO HUMAN TRAFFICKING

1. Empirical research.

1.1. Objectives, tasks, and hypotheses.

The primary objective of the present study is to examine the level of awareness regarding human trafficking as a threat to national security among students and lecturers, as outlined in the dissertation topic. This objective encompasses the identification of knowledge and awareness gaps, which can be regarded as potential risks to the effective prevention of this issue. Specific objectives can be delineated as follows:

- To ascertain the extent to which students and faculty recognize various forms of human trafficking;
- To examine the extent to which students and faculty are aware of laws and policies related to combating human trafficking;

- To analyze students' and lecturers' attitudes towards the problem and their willingness to engage in counter and/or prevention activities.

The implementation of the following research tasks will contribute to the achievement of the main and specific objectives of the study:

- The objective of this study is to develop and implement a survey that will collect quantitative and qualitative data on the level of awareness and understanding of the issue of human trafficking among students and faculty. The survey will be meticulously tailored to the theoretical aspects analyzed and key factors identified in the preceding chapters;
- A comprehensive analysis of the collected data was conducted, encompassing the identification of statistically significant disparities in awareness levels among diverse target groups, namely students and faculty members, in addition to variations across demographic and professional characteristics;
- A comparison of the study's results with existing literature is necessary to identify key trends, knowledge gaps, and potential risks associated with insufficient awareness. These risks are then linked to the study's theoretical framework.

The present study requires the formulation of the following hypotheses:

- It is hypothesized that students and lecturers have limited knowledge about the problem of human trafficking and its different forms.
- The second hypothesis posits that students and faculty members vary in their level of awareness, contingent on factors such as gender, age, educational attainment, and geographical location.
- It is hypothesized that the majority of students and faculty members are willing to engage in awareness-raising activities concerning human trafficking.

1.2. Organization and parameters of the empirical study - scope, volume, and limitations.

The scope of the study encompasses students and lecturers from various academic disciplines and courses at Bulgarian universities. The criterion for inclusion in the sample is the participants' voluntary consent to participate in the study. To ensure the confidentiality and privacy of the participants, they were guaranteed complete anonymity. Data were collected through an online survey disseminated from May to September of 2022 (the survey is available in Appendix 1).

The study's limitations are as follows: it is confined to students and lecturers from higher education institutions in Bulgaria.

1.3. Method of empirical research.

The methodology of the study involved the administration of an online survey, which was disseminated through a variety of channels. These channels included QR codes, email, and university platforms. The survey was made accessible at the following link: <https://eu-submit.jotform.com/241493497802363>.

In order to assess the level of awareness of students and lecturers about human trafficking in Bulgaria, a quantitative survey was conducted using an online survey. The survey, comprising 19 questions, was disseminated among 538 students and lecturers from five Bulgarian universities. The survey's design encompassed inquiries pertaining to the conceptualization of human trafficking, its typologies, the risk factors associated with it, and the demographic of potential victims. Thematic analysis was employed to systematically interpret the survey responses. Frequency analysis was conducted to determine the distribution of responses to the individual questions, as well as correlation analysis to identify relationships between different variables.

2. Distribution of obtained data and analysis

2.1. Data distribution by one variable

In accordance with the survey methodology, the following graphs present quantitative data obtained by analyzing responses to survey questions related to human trafficking.

The present dissertation undertakes a comprehensive analysis of the survey's results, which encompass a total of 19 questions. The analysis employs visual representations, in the form of charts and the accompanying analytical text, to elucidate the responses to each question. This methodological approach enables a lucid and systematic interpretation of the data, accentuating salient trends and interdependencies. To facilitate comprehension, three charts are presented with detailed analysis of the responses to them, while the remaining survey questions are addressed similarly in the thesis. The approach includes a collation of the data, conclusions about the patterns identified, and suggestions for practical solutions based on the survey results.

Diagram 1. The percentage distribution of respondents by age group is as follows: 18-22 years (11%), 23-27 years (9%), and over 28 years (90%). The over 28 group constitutes the largest percentage, a result that can be attributed to the heightened interest of more mature respondents in social issues. The results underscore the significance of targeted campaigns aimed at young individuals to enhance their awareness of the issue.

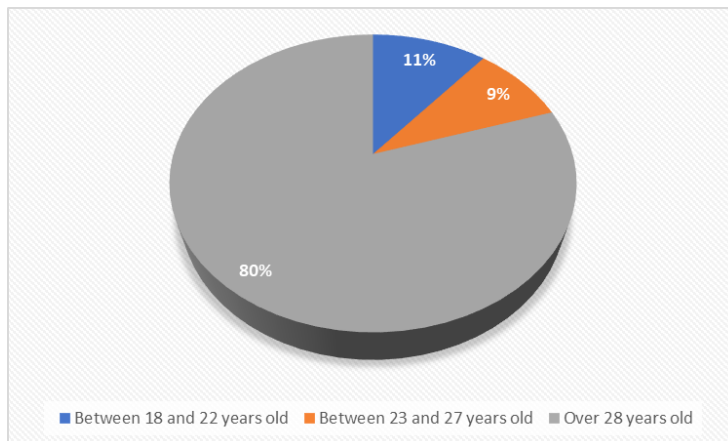


Diagram 1. The following figure illustrates the percentage distribution of respondents by age group.

As illustrated in Chart 2, the most vulnerable demographics susceptible to involvement in the trafficking of human beings are as follows: A significant proportion of the respondents, 54%, acknowledged the vulnerability of all the aforementioned groups, including women, children, and migrants. This finding suggests that the respondents possess a comprehensive understanding of the multifaceted nature of the issue. However, it also highlights the ongoing need for further information and education to enhance awareness and understanding.

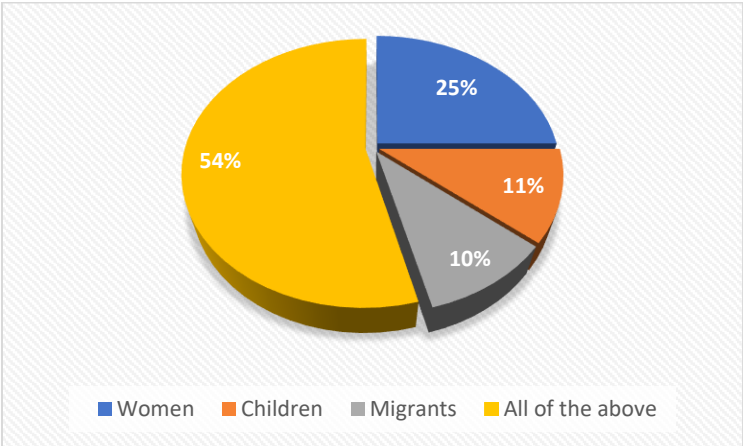


Diagram 2. Which groups do respondents believe to be most susceptible to human trafficking?

As illustrated in Chart 3, the responses to the inquiry regarding the motivations for engagement in trafficking activities are presented. According to 70% of respondents, the predominant factors contributing to this issue were identified as poverty, lack of education, and conflict. In contrast, 20% of respondents cited poverty as the primary cause. These results underscore the intricate nature of the underlying factors and underscore the necessity for comprehensive, multifaceted initiatives to address this pressing issue.

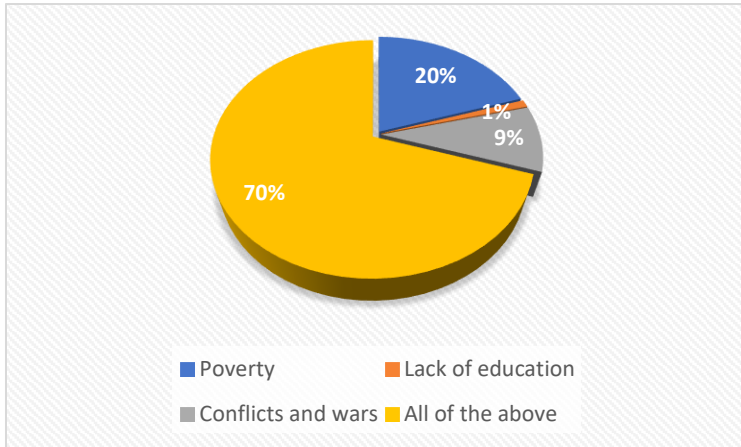


Diagram 3. An investigation into the respondents' perceptions regarding the underlying factors that contribute to the occurrence of human trafficking.

2.2. Correlation analysis and interpretation of results

Correlation analysis was implemented to assess the relationships between the disparate survey responses, thereby identifying statistically significant relationships. The analysis enabled the identification of positive relationships, characterized by an increase in one variable being associated with an increase in another; negative relationships, marked by an increase in one variable being associated with a decrease in another; and finally, no statistically significant relationship between the variables studied.

The analysis of age and awareness of human trafficking was the primary focus of the study. Age was stratified into three categories: '18-22 years,' '23-27 years,' and 'over 28 years.' Awareness of human trafficking was assessed through inquiries such as "Have you heard of human trafficking?" with possible responses including "Yes, very well," "Yes, a little," and "No."

The results of the "chi-square test" demonstrated a statistically significant relationship between age and awareness (p -value < 0.05). The study's participants who were 65 years of age and older reported the highest levels of awareness. This finding suggests

that older respondents possess a higher level of awareness regarding the issue, while those between the ages of 18 and 22 years demonstrated a lower level of awareness. These findings underscore the necessity for targeted information campaigns aimed at young individuals to enhance their comprehension of the issue and its associated risks.

The selection of these two variables was driven by the hypothesis that the correlation between them would yield insights into the factors contributing to awareness of human trafficking, specifically exploring the influence of age on this awareness and the identification of the most informed age groups. This is of particular importance in determining whether specific age groups require further education and the development of targeted awareness campaigns for less informed age groups.

The ensuing tables and figures present the data obtained from the aforementioned variables.

Age	Awareness	Percentage
Between 18 and 22 years old	Yes, very well	6.05
Between 23 and 27 years old	Yes, a little	4.07
Over 28 years old	No	0.44
Between 18 and 22 years old	Yes, very well	0.44
Between 23 and 27 years old	Yes, a little	4.95
Over 28 years old	No	3.33
Between 18 and 22 years old	Yes, very well	0.36
Between 23 and 27 years old	Yes, a little	0.36
Over 28 years old	No	49.5
Between 18 and 22 years old	Yes, very well	33.3
Between 23 and 27 years old	Yes, a little	3.6
Over 28 years old	No	3.6

Table 3. The following data set contains the results of a correlation analysis, which have been grouped according to the age of the surveyed persons and their awareness of the subject matter.

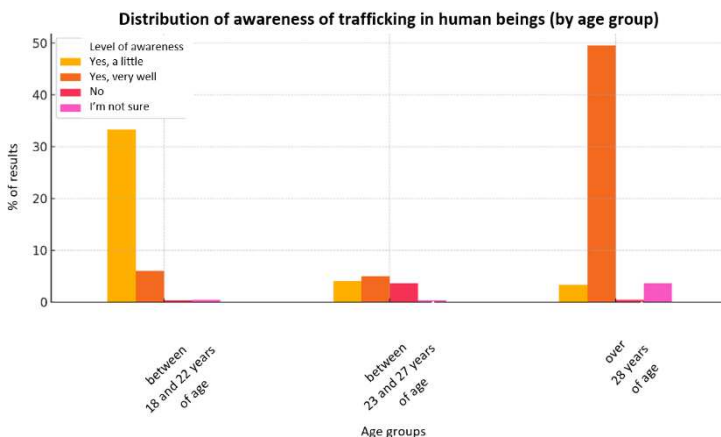


Chart 1. The following data set contains correlation analysis data, which has been distributed according to age and awareness.

The correlation analysis is a statistical method used to determine the relationship between two variables, in this case, the age of the participants and their awareness of human trafficking. A significant relationship ($p\text{-value} < 0.05$) indicates that age exerts an influence on the level of awareness. The survey data reveal that older participants demonstrate a higher level of awareness compared to younger age groups. The analysis further indicates a necessity for targeted educational initiatives to enhance the awareness of younger demographics concerning this pressing issue.

The study also employed correlation analysis to compare the variables "willingness to participate in volunteer programs" and "gender."

The analysis of willingness to participate in volunteering programs by gender reveals notable differences between men and women. The data presented in Table 4 and Figure 2 indicate that women exhibit a higher propensity for active engagement in volunteer activities, with 55% of them expressing a willingness to participate, in contrast to the 35% of men who do so. Conversely, a higher percentage of men, 45%, expressed uncertainty regarding their participation, indicating a significant proportion of them had not yet

made a decision. A significantly lower percentage of women, 15%, expressed reluctance to participate, in contrast to 20% of men. The findings indicate that women exhibit a greater degree of commitment and motivation to volunteer, while men demonstrate a higher propensity to be hesitant and/or disinterested.

Gender	Percentage of willingness to participate (Yes)	Percentage of willingness to participate (No)	Percentage of willingness to participate (Maybe)
Man	35	20	45
Woman	55	15	30

Table 4. Data from correlation analysis: distribution of willingness to participate in volunteer programs by gender

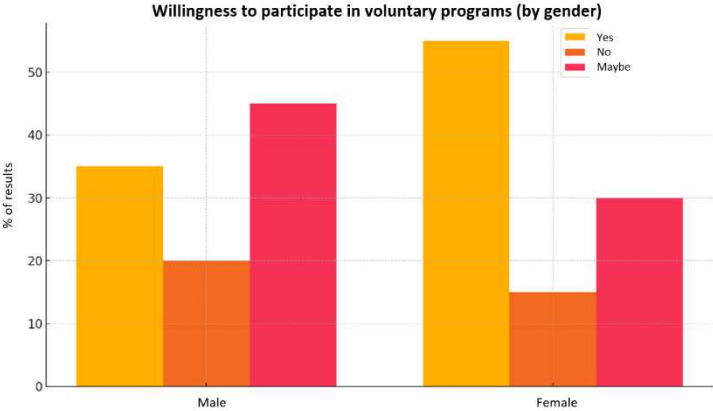


Chart 2. The following charts present the correlation analysis data, broken down by age and awareness of the surveyed persons.

The data generated can serve as a basis for creating targeted awareness campaigns to motivate greater willingness to participate, especially among men. The enhancement of awareness and the exposition of the positive ramifications of volunteering have the potential to mitigate uncertainty and augment overall participation in volunteering initiatives.

The distribution of 'willingness to participate in volunteering programs' and the distribution by 'age' of the surveyed individuals are presented in Table 5 and Figure 3, respectively.

The analysis further reveals that the propensity to engage in volunteer programs exhibits a discernible variation across age demographics. The largest percentage of respondents who expressed a willingness to participate were in the 18-22 age group (40%). Conversely, as age increases, the percentage of willing respondents decreases, reaching 30% for the 23-27 age group and 20% for those over 28. This phenomenon may be attributed to the hypothesis that younger individuals possess greater availability due to fewer existing commitments, rendering them more inclined to engage in volunteer activities. Conversely, as individuals advance in age, their participation is likely to be constrained by mounting personal and professional obligations, which may limit their availability and commitment to volunteering activities.

Age	Percentage of willingness to participate (Yes)	Percentage of willingness to participate (No)	Percentage of willingness to participate (Maybe)
Between 18 and 22 years old	40	10	50
Between 23 and 27 years old	30	15	55
Over 28 years old	20	25	55

Table 5. The following data are derived from a correlation analysis of the distribution of willingness to participate in volunteer programs by age.

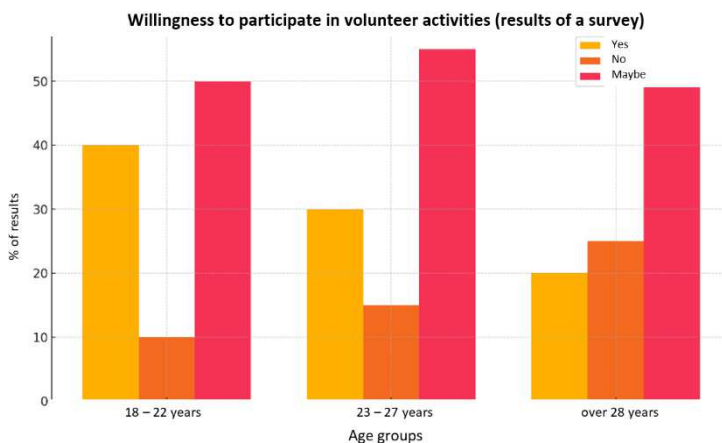


Figure 3. The following data are derived from a correlation analysis of the distribution of willingness to participate in volunteer programs by age.

The remaining correlations, which are further delineated in the thesis, are predicated on the models previously outlined and demonstrate varied dependencies between the variables under investigation. These results underscore the heterogeneity and significance of the identified relationships, thereby providing a comprehensive overview of the analyzed data.

A comprehensive summary of the correlation analyses performed by comparing different variables underscores the importance and necessity of a targeted approach in addressing human trafficking. The recognition that diverse population groups possess distinct perceptions and requirements necessitates the implementation of customized strategies to provide support, disseminate information, and prevent human trafficking. A more profound comprehension of the distinct needs and perspectives of these groups is imperative to enhance the efficacy of interventions and to cultivate trust in institutions that offer customized approaches and assistance.

2.3. Analysis of data on victims of human trafficking in Bulgaria for the period 2017-2022

Trafficking in human beings poses a grave challenge at both the national and international levels, affecting a wide range of social,

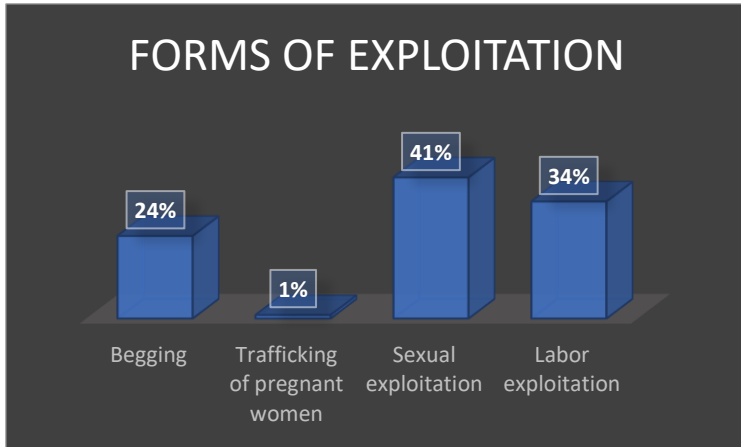
economic, and legal aspects. In order to better understand the scale and dynamics of this problem in the Republic of Bulgaria, it is necessary to analyze the available data from various institutions and organizations. This section will focus on the quantitative and qualitative indicators that reveal the main trends related to victims of trafficking in human beings, the forms of exploitation, as well as the challenges in identifying and supporting those affected.

The charts and tables presented herein visualize the data collected, aiming to illustrate the complexity and diversity of the cases identified. The data presented herein are consistent with the data obtained from the correlational analyses of the authors' study. The information is structured to highlight key issues and trends observed in recent years and to serve as a basis for formulating prevention and intervention recommendations.

The ensuing analysis offers a synopsis of the data amassed in Bulgaria, accompanied by the conclusions derived from it.

As illustrated in Figure 4, the data on forms of exploitation related to trafficking in human beings is presented in percentage distribution. The data reveal that sexual exploitation was identified as the most common form (41%), followed by labor exploitation (34%), begging (24%), and trafficking of pregnant women for the sale of newborns (1%). These results underscore the heterogeneity of exploitation forms and the intricate nature of the problem.

The predominance of sexual exploitation as the foremost form of trafficking underscores the heightened vulnerability experienced by women and girls. This form of trafficking is often associated with international networks and clandestine activities. The significant focus on this form of exploitation is indicative of its prevalence and underscores the necessity for enhanced prevention and protective measures.



As illustrated in Chart 4, the various forms of human trafficking exploitation are represented as a percentage of the total. This data is derived from the monitoring report for the period 2017-2022 and Decision N° 5/11.06.21, which pertains to the provision of access to public information.

The prevalence of labor exploitation, which constitutes 34% of the total, predominantly affects male workers in the informal sectors of construction and agriculture. The absence of regulatory frameworks and effective oversight of working conditions in these sectors fosters an environment conducive to exploitation. Addressing this issue necessitates a multifaceted approach, entailing heightened awareness and the strengthening of pertinent legislation.

Another significant form of exploitation, cited by 24% of respondents, is begging, which often involves children and vulnerable groups. These individuals are coerced into begging in informal settings, which subjects them to significant physical and emotional distress. Addressing this form of exploitation necessitates concerted efforts by social and law enforcement authorities.

The trafficking of pregnant women for the purpose of selling their newborns, at a rate of 1%, represents the least prevalent form of exploitation. Despite its low prevalence, this practice carries grave consequences for its victims and necessitates rigorous prevention and investigation measures.

Indicators	2021	2022
Monitored criminal cases	270	244
Newly initiated criminal cases	56	57
Closed criminal cases	132	121
Prosecutor's acts submitted to court	14	40
Persons in the prosecutor's acts submitted to court	54	65
Convicted persons, with a final court decision	27	37
Acquitted persons, with a final court decision	0	2

Table 6 presents a summary of data regarding criminal proceedings for trafficking in human beings. This data is drawn from the Annual Report 2022 on the implementation of the National Program for the Prevention and Combating of Trafficking in Human Beings and the Protection of Victims, as well as from Decision No. 5/11.06.21, which grants access to public information.

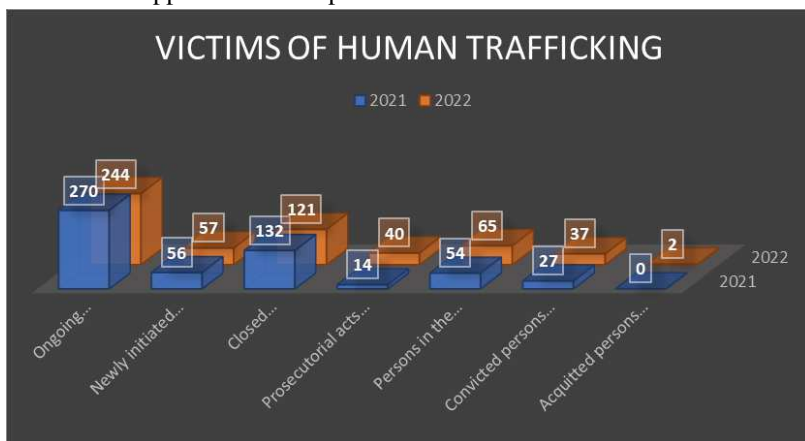
In 2022, there was a slight decrease in the total number of monitored pre-trial proceedings, which dropped from 270 in 2021 to 244. This decline can be attributed to various factors, including modifications in methodologies employed for the identification and investigation of trafficking cases. Conversely, the number of new DPs remained relatively stable, with 56 cases in 2021 and 57 in 2022, suggesting a consistency in the registration of new crimes.

Conversely, the number of closed cases (CPs) decreased from 132 in 2021 to 121 in 2022. This decline may be indicative of two interrelated factors: the complexity of the cases handled and the workload of the system. Conversely, the data demonstrate a substantial surge in the number of prosecution files that were brought

to court, from 14 in 2021 to 40 in 2022. Concurrently, the number of individuals involved in these prosecutorial acts also increased from 54 to 65, suggesting an improvement in prosecution efficiency.

The number of convicted persons with a final judgment increased from 27 in 2021 to 37 in 2022, indicating progress in case closure and sentencing. However, there are also cases of acquittals, with two recorded in 2022, while none were recorded in 2021.

The summary data on criminal proceedings reveals a balanced picture of anti-trafficking efforts in 2021 and 2022. Despite a decline in the number of pre-trial proceedings monitored and concluded, an increase in prosecutions and convictions signifies progress in the prosecution of these crimes. These trends underscore the necessity of ongoing enhancement of investigation and prosecution mechanisms, as well as the imperative for more effective victim support and crime prevention.



As illustrated in Chart 5, the data set on criminal proceedings for trafficking in human beings is derived from two sources: the Annual Report 2022 on the implementation of the National Programme for the Prevention and Combating of Trafficking in Human Beings and the Protection of Victims, and the Decision No. 5/11.06.21, which grants access to public information.

The thesis presents and analyzes a total of 51 figures; however, only a limited number of them are included and described in the abstract.

CONCLUSIONS FROM SECTION THREE

The survey, administered via questionnaire, revealed a positive correlation between awareness of the issue of human trafficking and the propensity to act. Higher levels of awareness have been shown to be associated with greater commitment and willingness to take measures to counter this crime. This finding underscores the significance of awareness campaigns and educational programs in promoting awareness and fostering a culture of prevention.

The analysis further demonstrates that age and education are significant factors influencing awareness levels. Specifically, older respondents and those with higher education levels exhibited a more profound comprehension of the issue. This finding underscores the necessity to focus specialized initiatives on younger and less educated demographics.

A comparison of the survey results with the 2017-2022 NCTBH data reveals a consistent trend in the nature of trafficking and the profile of victims. Despite the efforts of institutions, there is a necessity to fortify prevention and support measures.

The trafficking of human beings is a complex and dynamic problem that necessitates joint action by state institutions, NGOs, and society. The analysis underscores the necessity for heightened awareness and mobilization, as well as enhanced cooperation among stakeholders.

GENERAL CONCLUSIONS

1. Security can be defined as a dynamic state that is perpetually exposed to threats. In the contemporary globalized era, human trafficking represents a grave threat to national security, undermining public order, fueling corruption, and financing organized crime.

2. Trafficking is a multifaceted issue with intricate connections to economic and social factors. Trafficking is closely linked to economic and social factors. Poverty, inequality, and a paucity of

opportunities engender vulnerability, thereby rendering individuals more susceptible to exploitation. Consequently, the comprehensive eradication of human trafficking necessitates a multifaceted approach that addresses these underlying issues.

3. The establishment of a robust legal framework and the cultivation of effective international cooperation are of paramount importance. An analysis of Bulgarian legislation reveals the necessity to enhance measures to combat human trafficking. The transnational nature of this egregious crime underscores the imperative for strengthened international cooperation and enhanced information exchange.

4. As indicated by the extant research, awareness and education are pivotal to prevention. The findings of the research confirm the link between awareness and readiness to take action. To that end, targeted information campaigns and educational programs are needed to reach different target groups.

5. Human trafficking is a dynamic phenomenon that necessitates the continuous adaptation of policies. It is imperative to closely observe emerging trends and cultivate efficacious instruments for its prevention and eradication.

CONCLUSION

Trafficking in human beings represents a grave and intricate societal problem that impacts both individuals and society in its entirety. This phenomenon constitutes a grave violation of fundamental human rights and poses a significant threat to national security. The phenomenon of human trafficking has been shown to erode the credibility of law enforcement institutions, foster corruption, and provide a foundation for the financing of organized crime. This, in turn, can have a destabilizing effect on state governance.

A comprehensive analysis of the root causes and contributing factors of trafficking underscores the necessity for a multifaceted approach that incorporates prevention, legislative reforms, and victim support. State structures must assume a pivotal

role in safeguarding vulnerable populations and implementing effective countermeasures against criminal networks that jeopardize both societal stability and international security.

Achieving a long-term reduction in human trafficking and a world in which no one is exploited, along with strengthened national security, will require an integrated and coordinated effort on the part of institutions, the non-governmental sector, and the international community.

A comprehensive understanding of the multifaceted origins of this phenomenon, encompassing both the demand-side factors (i.e., the market forces that perpetuate exploitation) and the supply-side factors (i.e., the social and economic conditions that engender vulnerability), is imperative for the effective mitigation of this scourge. Education, awareness, and social support programs have been identified as critical mechanisms for reducing the risk of victimization.

It is imperative for states and society to prioritize vulnerable groups, including women, children, and migrants, who are disproportionately affected. Achieving substantial progress necessitates a concerted effort grounded in international cooperation and the exchange of information.

In light of these findings, the following recommendations can be made:

- It is imperative to augment media awareness. To that end, it is essential to devise strategies for achieving more extensive and comprehensive coverage, including through social media and documentaries.
- The expansion of educational initiatives entails the incorporation of the subject of trafficking in human beings into the curricula and the administration of specialized training programs for pupils and students.
- In order to strengthen support for victims, it is necessary to establish additional crisis centers, provide long-term rehabilitation

and reintegration solutions, and improve access to legal and psychological services.

- In order to address the issue of cross-border trafficking, it is essential to expand international cooperation by establishing and strengthening partnerships with international organizations.
- The objective is to motivate students and young people to engage in volunteering initiatives that are designed to assist victims and enhance public awareness.

The proposed theory- and practice-oriented recommendations delineate a structured framework for addressing the problem of human trafficking. This framework is predicated on the implementation of policies aimed at prevention, awareness, and coordinated action by all stakeholders. Through integrated efforts, conditions are created to minimize risks and provide protection for those affected.

SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS

Scientific and Theoretical Contributions:

This study presents an original analysis of the relationship between national security and human trafficking. The study demonstrates how global crises can compromise national security by creating the conditions for human trafficking to flourish and complicate efforts to combat it.

The identification of novel vulnerable groups: The analysis's findings underscore the necessity for the formulation of specific preventive measures aimed at safeguarding newly emergent vulnerable groups who are particularly susceptible to human trafficking.

Developing a Theoretical Framework: A novel theoretical framework is proposed to elucidate the dynamics between global crises, socio-economic conditions, and human trafficking.

Practical contributions:

The results of the research can be used to raise public awareness of the risks of human trafficking in crisis settings. The enhancement of public cognizance regarding the perils of human

trafficking can be accomplished through a myriad of initiatives, encompassing awareness-raising campaigns in the media and social networks, educational programs for schoolchildren, students, and professionals, and the orchestration of local events in collaboration with NGOs. Specialized training for law enforcement officers, social workers, and journalists would contribute to the recognition and accurate reporting of the problem. The development of mobile applications, hotlines, and digital whistleblowing platforms, in conjunction with the involvement of celebrities in public campaigns, has the potential to substantially enhance awareness and engagement among diverse social groups. Furthermore, educational initiatives that equip young people with the ability to recognize and respond to potential cases of trafficking also have an important role to play. Institutional efforts to expand inter-agency cooperation and develop effective prevention strategies are also essential.

The following aspects are demonstrated: leading trends on trafficking in human beings, predominant form of trafficking, main target group affected, legal initiatives and outcomes.

Official data are linked to surveys conducted among a specific target group, thereby revealing certain correlations.

SCIENTIFIC PUBLICATIONS RELATED TO THE DISSERTATION

1. Nevena Atanasova-Krasteva and Petkova, P. (2014) Human Trafficking: A Serious Challenge for National Security, published in the Proceedings of the Annual University Scientific Conference (July 3-4, 2014). Vol. 4. Security and Defense. Veliko Tarnovo. pp. 176-181.

2. Petkova, P. (2018) Victims of Human Trafficking in Bulgaria in the Period 2015 - First Quarter of 2018. Proceedings of a Scientific Conference: Actual Problems of Security, Veliko Tarnovo. pp. 171-175.

3. Petkova, P. (2019). Global Networks and Human Trafficking. In: Proceedings of a Scientific Conference - Current Security Issues, Volume 2. The scientific direction of the conference was "Management of resources for security and defense." This publication is available from the National Military University "Vasil Levski", ISSN: 1314-1937, pp. 178-179.

4. Petkova, P. (2019). Bulgarian Legislation and its Relationship to Human Trafficking. Proceedings of the Annual University Scientific Conference, June 27-28, 2019, Vol. 6. National Military University "Vasil Levski", ISSN: 1314-1937, 2019, pp. 135-142.

5. Petkova, P. (2019). Labor Exploitation and Human Trafficking in Bulgaria. Proceedings of the Annual University Scientific Conference, June 27-28, 2019. Vol. 6. Scientific direction: "Security and Defense." Veliko Tarnovo: National Military University "Vasil Levski", ISSN: 1314-1937, 2019, pp. 143-147.